

+тэлепраграма

№ 34 (296) 13 верасьня 2002 г.

Наша Ніва

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

У НУМАРЫ

Very ABCЭт

Беларускі МЗС адмовіў у падаўжэнні візы для супрацоўніцы групы АБСЭ ў Менску Мэган Фіцджэральд. Адмовілі — нягледзячы на тое, што гэта грамадзянка ЗША без пяці хвілінаў як выходзіць замуж за беларуса. Старонка 3.

Дыяспара за гарантыв незалежнасці Беларусі

У Нью-Ёрку адбылося пасяджэнне Прэзыдіуму Рады БНР і 25-я Сустрэча беларусаў Паўночнай Амэрыкі. Як ацэньвае сътуацию ў Беларусі дыяспара? Артыкул Сяргея Навумчыка — старонка 6.

Сустрэліся пасылья пяцідзесяці

На другі дзень пасылья шумнага съяткаваньня свайго 50-гадовага юбілею музичны

крытык, вядучы славутае тэлепраграмы "Сустранеся пасылья адзінацца" Зыміцер Падбярэскі быў зволены з часопісу "Мастацтва". Мы сустрэліся на ганку Дому друку, адкуль ён выйшаў з загадам аб скарачэнні са штату... Гутарка — старонка 12.

Дзе выйсьце?

...Выйсьце — у вынясеньні паза мяжы паліткі, у плоскасць грамадзкага кансансусу, такіх рэчаў, як незалежнасць краіны, мова, культура, дабрабыт усіх разам і кожнага паасобку. Но самая вялікая "беларуская вайна" апошніх дзесяці гадоў — не за дэмакратыю альбо супраць яе. Гэта вайна супраць таго жабрацтва, у якім мы ўсе апынуліся на руінах савецкай цывілізацыі. Артыкул філёзафа Ігара Бабкова — старонка 2.

Івашкевіча апраўдаюць “пасылья рэвалюцыі”

12 верасьня суд Першамайскага раёну Менску распачаў слуханье крымінальнай справы Віктара Івашкевіча, рэдактара газеты "Рабочы", аднаго з кіраўнікоў БНФ і свободных прафсаюзаў. 22 жніўня 2001 г. у спэцвыпуску "Рабочага" мусіў быць надрукаваны артыкул "Злодзей павінен сядзець у турме", прысьвеченны Аляксандру Лукашэнку. Уесь наклад быў канфіскаваны ўладамі і да чытана ня трапіў, аднак па факце публікацыі была заведзеная крымінальная справа. У чэрвені 2002 г. В.Івашкевіч быў абвінавачаны ў "паклёпе на прэзыдэнта" (артыкул 367, ч.2), у "публічнай знявазе прэзыдэнта" (арт. 368, ч.1, 2), у "замаху на злачынства" (арт. 14). Яму пагражае 5 гадоў знявolenення. Судовы працэс, што пачаўся ў сераду, праходзіць за зачыненымі дзвіярьмі. Суддзя запатрабавала ад замежных дыпламатаў, праваабаронцаў, журналісту пакінуць залю. Ходзяць чуткі, што судзьдзя мае намер скончыць працэс як найхутчэй.

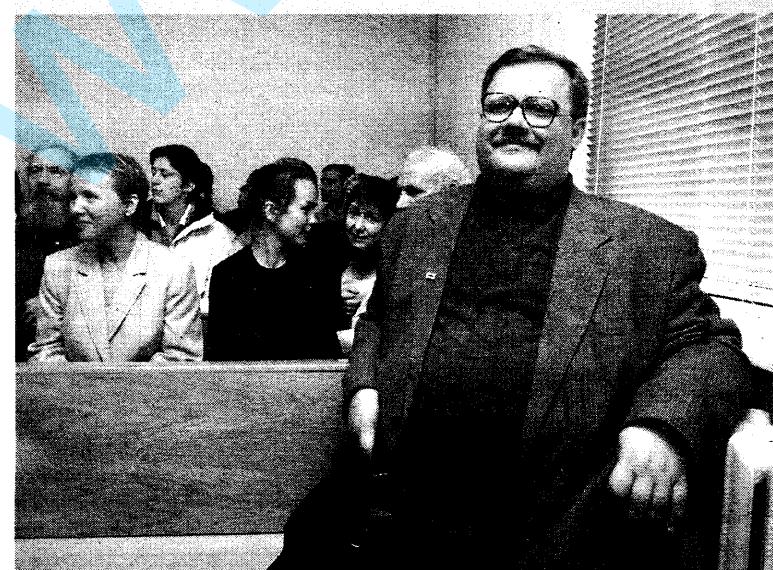
Напярэдадні адкрыцця судовага працэсу Віктар Івашкевіч адказаў на пытаныні нашага карэспандэнта.

"НН": Ад некаторых заходніх экспертаў даводзілася чуць, нібы "Маркевіч і Івашкевіч самі вінаватыя ў тым, што трапілі ў сёняшннюю сътуацию". Як бы вы гэта пракаментавалі?

Віктар Івашкевіч: Мы ведалі,

якій працай заняліся, ведалі, што ўлады на любяць апазыцыйнасці. У гэтым сэнсе, натуральна, самі вінаватыя. Ведалі, што крытыка прэзыдэнта не бяспечная.

Працяг на старонцы 5.

АННА ОЛЬГА КІЧАЧУК

Бюракраты проці вытворцаў

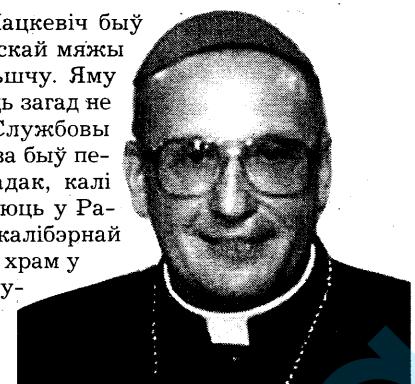
У хуткім часе прадпрыемствы Пружаншчыны могуць перайсьці ў падпарадкованыне ААТ "Белавеская харчовая кампанія", якое плянуюць стварыць пры актыўным удзеле расейскага капіталу. Гэта ідэя прыйшла ў галаву Івану Мазуру, які раней жыў у тых краёх, а цяпер узнічальвае расейскае прадпрыемства "Раснафтагазбуд". Мяццовыя ўлады — абедзіўюма рукамі "за", а вось заможныя прадпрыемствы вагаюцца ці актыўна пярэчаць стварэнню "пружанскай імпэрыі".

Афіцыйны праект стварэння "Белавескай харчовай кампаніі" надрукаваны сёлета 3 верасьня ў "Народнай газеце". Яго распрацавала ініцыятыўная група, у якую ўваходзіць Васіль Дадалка, сябар экспертнай рады па эканамічным разьвіцці пры Саўміне, Дзымітры Галубкоў, прадстаўнік маскоўскага "Давернага інвестыцыйнага банку", ды Аляксандар Медавы, віцэ-прэзыдэнт расейскага банку "Авангард".

Працяг на старонцы 4.

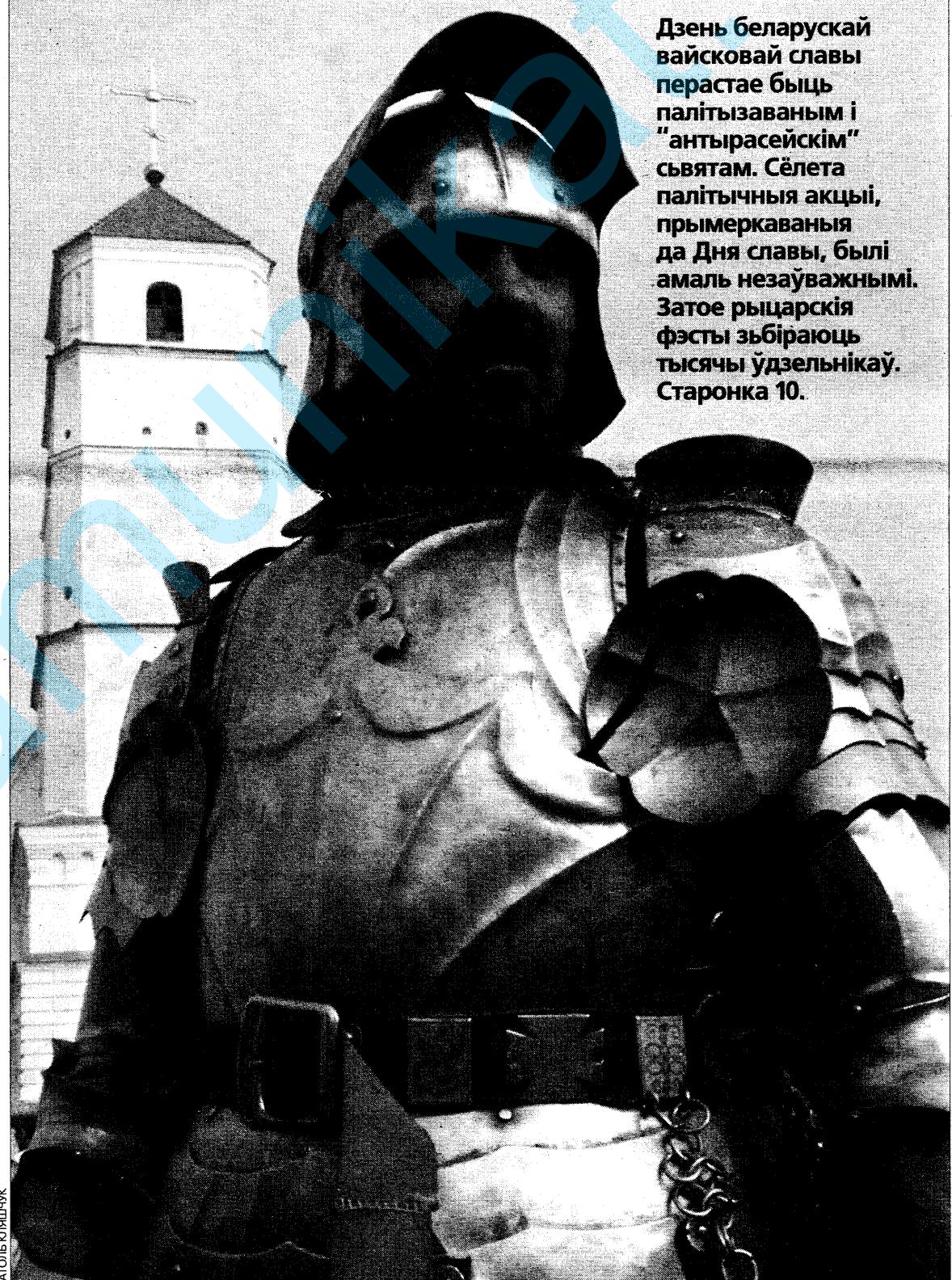
МІТРАПАЛІТ NON GRATA

У аўторак ксёндз Эдвард Мацкевіч быў затрыманы на польска-беларускай мяжы ды выпраўлены назад у Польшчу. Яму абвясцілі, што памежнікі маюць загад не пускаць яго праз Беларусь. Службовы штамп "AB" у пашпарце ксёндза быў перакрэслены. Гэта пяты выпадак, калі каталіцкага святара не пускаюць у Расею. У аўторак раніцай з малакалібэрнай зброй быў астраліны каталіцкі храм у Растове-на-Доне — той, дзе служыў а. Мацкевіч Пабітый б вокаўнай. У касыцёле нікога не было, таму пацярпелых няма...

Тэма нумару: Каталікі Расеі.
Гутарка з мітрапалітам Тадэвушам Кандрусеўічам — старонка 11.

Краіна рыщаў

Дзень беларускай вайсковай славы перастае быць палітызаваным і "антырасейскім" съявитам. Сёлета палітычныя акцыі, прымеркаваныя да Дня славы, былі амаль незаўажнімі. Затое рыцарскія фэсты зьбіраюць тысячы ўдзельнікаў. Старонка 10.

Бэн Ладэну варта пачытаць Кур'ан

Карані ісламскага тээрарызму — у малаадукаванасыці. Тэракты 11 верасьня выклікалі шырокую рэакцыю — на мусульманскім Усходзе радаваліся, па Эўропе й ЗША працацілася хвала антыісламскае ксенафобіі. Але абедзьве рэакцыі — з-за цемрашальства.

Сённяшнюю антытээрарыстычную вайну спрабавалі прадставіць як сутыкненне цывілізацый, процістаянніе заходняга й ісламскага света — такую сабе вайну паміж шарыятам і *MCworld*'ам. Але Захад і Ўсход маюць супольныя каштоўнасці.

Адно што на Ўсходзе многіх людзей у адбымкі тээрарыстаў штурхает элемантарная адсутнасць асьветы. Усходу трэба яшчэ вучыцца і вучыцца ў самым літаральным сэнсе. Баючыся аўнівачваннія ў патэрналізме ці нават расізме, Эўропа маўчыць пра гэтую проблему. Бальшыня людзей у арабскіх краінах ці Іране жыве ў галечы. Галоўная проблема для іх — знайсьці кавалак хлеба, асноўная інфармацыя — вясковая чуткі, адзіная кнішка — Кур'ан у выкладзе мясцовага мулы. Нават у супэрзаможнай Саудаўскай Арабіі 40% непісменных. Якой талерантнасці можна тут ча-каць?

Не іслам вінаваты ў сённяшній вайне. Радыкальны карыста-

юца цемрашальствам, ператвараючи народную веру ў рэлігійны фашызм. Ягоны сэнс сьцісла выкліаў бэн Ладэн у 1998 г.: "Кожны дарослы мусульманін ненавідзіць амэрыканцаў, жыдоў і хрысціянаў. Гэта наша вера і рэлігія".

Для ўтаймавання мусульманскіх радыкалаў досьць было б... рэлігійнай адукацыі. Проста прымусіць фанатыкаў вывучаць Кур'ан і асновы веры. Но веды на Ўсходзе пакуль што застаюцца прывілеем нямногіх.

Тое, што звычайна называюць мусульманскім фундаментализмам, зьяўляецца нечым цалкам процілеглым — такім сабе мусульманскім трацізмам. Вагабіты — гэта людзі, што адмаяўляюць традыцыю і патрабуюць самай рашучай рэвізіі веры, але не дзеля вяртання да фундамэнту, а для падладживання яе пад сваё разуменне ісламу.

Між тым сапраўдны іслам — такая ж рэлігія дабра і цярпімасці, як і прадаўдзівае хрысціянства. На думку мусульманаў,

Жывы голас незалежнай Беларусі

Наша Ніва

Падпісны індэкс 63125.

Кошт на адзін месяц - 1612 рублёў

Падпіска — да 20 верасьня

Футбол

Малафееў щі не Малафееў

Абсалютна безабаронна выгладзала футбольная зборная Беларусі ў гульні супраць каманды Нідэрляндаў, прайгранай з лікам 0:3. Эдуард Малафееў перад гульней з моцным супернікам таленавіта захандрыў і застаяўся нібыта не вінаватым. Цяпер ён, магчыма, паспрабуе вярнуцца ў зборную са шпіталю, каб перайграць сярэднюю каманду Аўстріі і годна выглядаць у гульні супраць Чэхіі ў сярэдзіне кастрыйніка, паралельна спрабуюць вырашыць некаторыя свае праблемы, у tym ліку падвышэння заробку. Прынамсі, пытаныне аб гэтым ужо ўздымалася. А мо футбольнае фэдэрэцыя паспрабуе знайсьці новага кіраўніка каманды? Але тады паўстае дылема аб грамадзянстве гэтага спэцыяліста. Наскія трэнеры пакуль не дацягваюць

Аляксей Шыдлоўскі

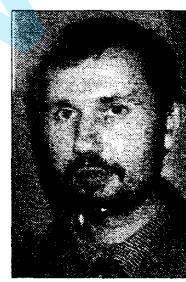

Дзясяткі менчукоў прыйшлі 11 верасьня да амэрыканскага пасольства, каб ушанаваць памяць ахвяраў мінулагодніх тэрактаў у ЗША.

Дыскусія, якая разгарнулася ў "НН" з падачы С.Дубаўца (а мусіла насамрэч пачацца ад Акудовічавага "Бяз нас"), не зьяўляецца спрэчкай пра факты. Факты вядомыя, мы іх ня проста ведаем, мы іх разам пражылі за апошнія дзесяць год. О, гэта былі герайчныя часы! І ніхто з нас не сумніваўся, што менавіта мы ў іх былі героямі.

Гераізм — дзяўная рэч. Ён існуе, пакуль ты не сумніваёшся, што ты герой. А ледзьве паўстае сумнеў (а мо гэты ты — для кагосьці — урод, блазан, марыянэтка?!), усялкі гераізм сканчаецца. Пачынаецца мысленне.

Дыскусія, фармальнай тэмай якой выступае пытаныне, падтрымліваецца рэжымом у ягонай абароне беларускай незалежнасці ці не, толькі вывела на паверхню шматлікія сумневы беларускага грамадзтва апошніх год. І самы галоўны сумнені — ці варта увогуле жыць у краіне (і ў сувесце) у якой існуюць толькі герой і уроды. А можа съвесть крыху больш складаны? А можа ў краіне — пабач з думама вышэйназванымі катэгорыямі — жыве яшчэ безъліч іншых людзей — суседзі, сябры, калегі, суграмадзяне, паэты, мянты, настаўнікі, пэнсіянёры. А можа гэта насамрэч іх краіна? А можа гэта ад нас яны бароняцца апошнія дзесяць гадоў усімі магчымымі спосабамі, — і ад сваіх герояў,

і ад сваіх уродоў? Ад тых, што апошнія сем гадоў вядуць бязълітасную вайну на зыншчэнне і спрабуюць уцягнуць у гэту вайну юсю краіну...

Калі мяне пытаяцца — на чым ты баку? — я звычайна адказваю: на баку дэрвішаў, мянтоў, паэтай і пэнсіянёру. На баку тых, хто падтрымлівае не Лукашэнку альбо апазыцыю, а саму краіну — усе разам і кожны па-свойму...

Бо Беларусь — рэальная, сённяшняя Беларусь — гэта адзіны магчымы кансэнсус, які ў нас ёсьць. На першы погляд, гучыць банальна, бо ж вам скажа, што выступае супраць усіх краін. Кожны з баку сённяшняга канфлікту (унутранага) змагаецца нібыта з чымсьці канкрэтным — "антыдэмакратычным рэжымам" і "диктатарам", альбо з "прадажнымі марыянэткамі", "нацыяналістамі", "адмарожанымі". І кожны з баку выключочае сваіго апанента як "чужога" з гэтай прасторы. А паколькі за кожным стаіць пэўная частка беларус-

кага грамадзтва, пэўны кавалак гісторыі, пэўныя міты, — дык у выніку сама Беларусь — бяз нас, альбо бяз іх, — непазыбжна стаецаца абsecанай і ўбогай.

Гэты ўнутраны канфлікт, ціхая грамадзянская вайна, якая ідзе апошнія пяць-сем гадоў і ў якой паўсталі дзве розныя Беларусі, мае свае карані ў гісторыі. Бо той тып новай "беларускай" культуры, якія паўстала пасля 1986 г., мае мала супольнага з "гнілой хаткай" Багушэвіча і з народніцкімі праектамі вызваленія вёскі пачатку XX ст. "Наша" беларусына — паводле базавых мітаў, псыхалёгіі, мэнтальнасці — гэта "гліццівінства", шляхецкая "высокая" культура, перапісаная па-беларуску. Менавіта таму мы адчуваем сябе "дома" ў Міцкевіча альбо сирод віленскага барока і з пагардай крываім насы на "калхоз" і "хамскую ўладу".

Лукашэнка ж зъ ягоным "калхозам", зъ ягоным "рыначным сацыялізмам" — лягічныя працы "лініі Багушэвіча" і ўговогу беларускага праекту пачатку XX ст. Ён мае такія права на традыцыю і на "беларускую ідэю". І тое, што робіцца "рэжымам" апошнія сем год — зусім не "маразм"

і не "калхоз", а лягічна і пасъядоўная спроба рэалізацыі "народніцкіх" ідэалаў у новых умовах глабальнага капіталізму. Гэта адчайнай спроба беларускага "мужыка" выжыць у сваіх "гнілых хатцы" — побач з "Макдональдзам", — пакуль эліты пра дэмакратыю спрачаюцца, сцягамі махаюць і аб правапісе дыскутуюць. Выжыць, новую хатку пабудаваць, а потым і дзетак у школу да Янкі Здолльніка выпраўіць, — ды каб было яшчэ чым гэтаму Янку за навуку заплаціць.

Можна колькі заўгодна іранізаваць пра трактары "беларус", але жалівія праўда сённяшняга глобальнага капітульяту ў мінулым, што "высокая" беларуская культура будзе сыштэмана існаваць у нашай краіне датуль, пакуль нашыя "калхознікі" гэтыя самыя трактары ў Альжыр прадаюць.

Выйсьце з сітуацыі ўнутранага канфлікту мне бачыцца не ў капітульяцыі і не ў перамозе аднаго з бакоў. Мы розны і мусім заставацца разнымі. Гэта рознасць будзе характэрны рысай беларускай гісторыі тэрпіць білінейшыя 30—50 гадоў. Выйсьце — у адмове ад снабісцага стаўлення на реальнай Беларусі. Выйсьце — у выніксеніі па-за межы палітыкі, у

Героі і "уроды"

плоскасць грамадзкага кансэнсусу, таких рэчаў, як краіна (яе незалежнасць, патрыятызм), мова, культура, дабраўбыт усіх разам і кожнага паасобку. Но самая вялікая "беларуская вайна" апошніх дзесяці гадоў — не за дэмакратию альбо супраць яе. Гэта вайна супраць таго жабрацтва, у якім мы ўсе апынуліся на руінах савецкай цывілізацыі.

Таму інтэлігенцыя ў палітыцы (вядома, частка інтэлігенцыі) можа быць толькі трэцім сілай, арбітрам, які адсочвае правы гульні і не давае "гульцам" пераходзіць на мardabой, узаемную зынагаву і земнене зыншчэнне. На жаль, у рэальнасці рэалізуваць гэтую ролю надзвычай цяжка.

Тое, што мы называем "пазыцыйя інтэлігенцыі" можа выявіцца і стацца публічным фактам толькі тады, калі яна будзе агучаная ў мэдиях. Але сённяшня мэдыя зрасціся з "палітыкай" і маюць з сітуацыі "вялачка" кущага мardaboy" свае дывідэнды. Яны ўспрымаюць інтэлігенцыю толькі як інструмент, з дапамогай якога можна вырашыць свае ўласныя задачы. І калі нават уявіць сабе нейкі сцэнар, які мог бы быць прайнтэрпрэтаваны публічна як пазыція інтэлігенцыі, ды гэта будзе мабілізацыя палітэхнолягамі 5—6 "інтэлігентаў" — з таго альбо іншага боку — якія багчылі падтрымку для "бязлітаснага змагання".

Ігар Бабкоў

Занепакоеная разьвіцьцём падзеяў у Беларусі пасля лістападаўскага рэфэрэндуму 1996 г., Пастаянная рада АБСЭ ў верасьні 1997 г. зацвярджае мандат кансультатыўна-назіральнай групы для Беларусі. Яна мусіла "кансультаваць" урад у пытаньнях пабудовы дэмакратычных інститутаў і на-зіраць, каб Беларусь выконавала міжнародныя абавязкальствы.

КНГ АБСЭ прыбыла ў Менск у красавіку 1998 г. Яе кіраўніком быў Ганс-Георг Вік, 70-гадовы нямецкі дыпламат. У мінулым — пасол ФРГ у Іране, СССР, Індіі, пры NATO і кіраўнік нямецкай выведкі BND. КНГ вяла кансультатыўныя з усімі палітычнымі сіламі, а Вік не праpusкаў ніводнага больш-менш значнага мерапрыемства апазыцыі.

Увесну 1999 г. адбыліся выбары ў мясцовыя Саветы дэпутатаў. Ад АБСЭ прысутнічалі незалежныя назіральнікі. Па выніках назірання місіі АБСЭ рабіць выснову: "Выбары ў Беларусі страйці свой дэмакратычныя харарактар, сталі палітычнымі працэсамі дэмакстрацыі здольнасці дзяржаўных структур забясьпечыць падтрымку вялікай колькасці насельніцтва і такім чынам дасягнуць у яго вачах дэмакратычнай легітимнасці".

У сярэдзіне 1999 г. КНГ АБСЭ вылучвае ідэю выходу з канстытуцыйнага кризысу шляхам пе-

IREX-PR MEDIA

Very АБСЭт

рамоваў. У чэрвені 1999 г. па ініцыятыве рабочай групы ПА АБСЭ начаўся Бухарэскі працэс — палітычныя кансультатыўныя паміж лідэрамі апазыцыі і сібрамі няўрадавых арганізацый. У ліпені адбываюцца кансультатыўныя паміж Рабочай групай, КНГ і Прэзыдэнтурай у пытаньні пачатку дыялёгу паміж урадам і апазыцыяй. Мэта — "пошук дастатковых супольных падставаў для прыняція закону для пра-вядзенія свабодных і дэмакратычных выбараў з забесьпя-чэннем доступу апазыцыі да СМІ, стварэннем парламэнту са значнымі функцыямі і пауна-моцтвамі". Кіраўнік Рабочай групі ПА АБСЭ па Беларусі Адрыян Сэвэрэн сустракаецца з Лукашэнкам. Адбываецца гэта напярэдадні 20 ліпеня — скан-чэння прэзыдэнцкага тэрміну Лукашэнкі паводле Канстытуцый 1994 г. Але Сэвэрэн пра ту ю дату маўчиць. Удзячны прэзыдэнт Беларусі абяцае правесы ў наступным 2000 г. спрэядлівый сумленныя парламэнцкія вы-бary.

21 ліпеня зь Менску праезд місію АБСЭ ў Літву ўцякае Сямён Шарэцкі. 30 жніўня ён сустракаецца з Вікам. Апошні паказвае дакументы аб прызначэнні групы ад улады на перамовы з апазыцыяй. Шарэцкі ж кажа, што група будзе ўсяго толькі кансультавацца з партыямі, адносна ўдасканаленія выбарчай систэмы. "Ні пра якія перамовы прэзыдэнт ніколі ня думаў, КНГ выдала жаданае за сапраўднае", — кажа суплікёр апошніяга Вярохойнага Савету.

Але Шарэцкага ня слухаюць, і ў верасьні 1999 г. пачынаюцца "кансультатыўны" ўлады і апазыцыі. Пасярэднікам выступае Вік.

Найпершай, а ўрэшце і апошнім тэмай на іх становіцца асьвятынне перамоўнага працэсу ў СМІ. Лукашэнка неўзабаве ка-сае вынікі перамовы. Апазыцыя застаецца ў дурнях. У ёй съпее незадаволенасць Вікам, які, як яна мяркуе, гуляе на баку ўлады.

Прадстаўнікі АБСЭ спрабуюць шукаць развязаньня "беларускага пытаньня" ў Рәсей. У чэрвені 2000 г. Сэвэрэн просіць Селязьнёва аб падтрымцы з боку расейскай Дзяржаўнай Думы ды асуджае беларускія партыі за адмову ад удзелу ў выбарах.

У верасьні 2000 г. канфэрэнцыя АБСЭ ў Вене вырашае на-кіраваць на беларускія парля-мэнскія выбары тэхнічных назіральнікаў ад Бюро па дэмакратыі і правах чалавека. У кастрычніку пачынаецца скандал вакол "беластоцкай" заявы Віка. У кулюарах канфэрэнцыі ў Польшчы ён быццам бы заявіў: "АБСЭ цягам апошніх 6 гадоў вяла палітыку падштурхоўвання Беларусі да Рәсей, якая ўступіла на курс дэмакратызаціі, каб такім чынам дэмакратызаваць Беларусь". Вік паслья аблвергне гэту інфармацыю, але халадок недаверу між ім і апазыцыйнымі партыямі расыце.

Тым ня менш, кастрычніцкія выбары прызнаюцца недэмакратычнымі і Вік кажа, што "Беларусь ня выкарысталі свайго шанцу". Дзейнасць КНГ пачынае дратаваць Лукашэнку. Ён вінаваціць группу ў выдзяленыні 70 тыс. даляраў беларускай апазыцыі. КНГ тлумачыць, што грошы былі выдаткованыя на "забесьпячэнне назірання на выбарамі". Наступ пракаўгавае міністар Хвастоў: "У апошні час КНГ АБСЭ спрабуе стаць

самастойным палітычным рычагом у Беларусі, дарма што гэта не прадугледжана мандатам місіі", — кажа міністар. Увесну 2001 г. Вік прапанаваў расейскім назіральнікам дзейнічаць у рамках АБСЭ. У такім выпадку расейскі бок ня змог бы, пры наяўнасці парушэння, у сэпаратным парадку прызнаць выбараў. Такім чынам рыхтуеца глеба для перамогі дэмакратычнага пра-расейскага кандыдата. У адказ Лукашэнка 4 верасьня на сур'ечы з выбарцамі ў Палацы Рэспублікі абяцае паслья выбараў высласць кіраўніка КНГ АБСЭ. Гэты свой намер ён па-цвярджае ў дзень выбараў у гутарцы з прадстаўніком ПА АБСЭ Кімам Кільюнэнам. Выбary засталіся непрызнанымі ў съвеце, назіраныне з боку АБСЭ ацаніла выбарчыя працэсы як недэмакратычны. Тым ня менш, паслья выбараў беларускія ўлады адыходзяць ад адкрытага супрацьстаяння. Яны разумеюць, што варта пачакаць зусім крэчу, і Вік са сваімі супрацоўнікамі паедзе сам, бо ў кіраўніка місіі сканчаецца кадэнцыя, а ў астатніх візах. Так і сталася.

Сяргей Рак

на тыдні

Зыялі Ярашук

10 верасьня пленум Беларускага прафсаюзу працаўнікоў АПК зыялі з пасады старшыню прафсаюзу Аляксандра Ярашuka. Удзельнікі зыялінаваці свайго былога кіраўніка ў палітыкантстве. А Ярашук лічыць дзяяньні пленуму незаконнымі, бо, згодна з статутам, яго можа

СПЕЦЫЯЛЬНА ДЛЯ "НН"

Тыя Ж. Бяз Мэган Фіцджэральд

Адмова ў візе апошніяй супрацоўніцы КНГ АБСЭ, якая прадстаўляла ў гэтай арганізацыі ёўраатлянтычную супольнасць, прадэмантравала, што беларускія ўлады па-ранейшаму ня здольныя на гульню. Наагул — ня на якую гульню, бо дагэтуль яны дзейнічалі выключна ломам і фінкай, як і належыць на-рмальному бандыту з Брынскіх лясоў, — выгнялі са сваіх пушчаў і балотаў усіх прыхадняў, незадалежна ад аргументаў, якімі тыль спрабавалі абурнутоўваць сваё права прысутніцаў у нашай краіне.

Адмова ў працягу візы спін Мэган Фіцджэральд была папросту бессэнсойная. Гэтая маладая прывабнай паненка — амэрыканка, але больш ніякіх адмоўных з гледзішча беларускіх ўлад якасці яна не дэманстравала. За тыдзень да адмовы яна з сумам сказала мене: "Я ж разумею, калі гэта адбудзеца, ды зусім не таму, што я такая важная персона". Мелася на ўвазе, што яе выкінуць з Беларусі па інэрціі. Так усё і адбылося. Думаю, прэзыдэнту пра такое рашэнне маглі і не дакладаць: у яго сёняня спраўі так хапае, няма чаго за наша дыпламатычнае хамства адказнасць на ягоныя плечы перакладаць. Но нашым замежнапалітычным ведамствам і без таго ўпэўнена кіруюць дыпламаты, якія валодаюць тонкасцю пітэкан-трапаў і вытанчанасцю дубаломаў.

Наўясцьць у Менску апошніяга заходняга супрацоўніка КНГ адкрывала перад беларускім МЗС шырокое поле для гандлю з Захадам. Тым больш — вялося пра амэрыканскую грамадзянку, якая без пляці хвілінаў як выходитэ замуж за грамадзяніна Беларусі. Я пэўны, што шылоб міс Фіцджэральд адбудзеца нягледзячы на ўсе намаганні спадара Chvastoff'a. Але нам ад гэтага не лягчэй. Гэтая малая паненка магла сьпісаць у вачах Захаду ўсё. Вось як Пуцін, уступіўшы ў альтытарыстычную кааліцыю, прадэмантраваў, што Рәсей з "імперыі зла" пераўтварылася ў зразумелага і цалкам таварыскага мядзьведзя, які танчыць яшчэ не навуччыўся, але на людзей ужо ня кідаецца. Так і мы — схаваліся б за амэрыканку. Не, маглі сказаць мы, гэта ўсё Вік папутаў, гэта ад прасякнутых ягоным атрутным духам супрацоўніку мы падбяўляліся. А Мэган з ім не працавала, таму яхня сядзіць у Менску і спакойна рыхтуеца да вясельля. А наўзамен, калі ласка, усё ж перагледзыце мандат гэтай вашай КНГ.

Цяпер ніхто мандат пераглядзець ня будзе. Яго перагледзелі б, каб хоць які крок зь беларускага боку дэманстраваў наяўнасць добрай волі ў афіцыйнага Менску. Цяпер, нават калі галава беларускага МЗС на сутэрэны ў Нью-Ёрку з партутальскім калегам (ён жа — старшыня АБСЭ) прачытае лекцыю аб tym, як мы тут будзем дэмакратычную дзяржаву, — не павераць. Няма як схавацца і за сьпіну Рәсей. Тамтыхае кіраўніцтва ўжо выказалаася вуснамі сп.Свандэз, як яно будзе дзейнічаць. Для тых, хто забыўся, нагадаю: Свандэз з шыярэсцю наігчадка старых бальшавікоў (ён жа з тых самых Свандэз, стаўлінскіх сваякоў) заявіў: Рәсей стамілася ад таго, што экстравагантны саюзнік увесь час псуе ёй рэпутацыю. А ўлічыўшы, што галасаванье ў АБСЭ ідзе па формуле "аднагалосна мінус адзін", мы гэтым "мінус адзін" якраз можам і аказацца. Тым больш, налета старшынявіць у АБСЭ будуць галіянцы, якія лёгка могуць паставіць пытанье аб прыпинені сяброўства Рэспублікі Беларусі ў арганізацыі з-за невыканання стамбульскай рэзоляцыі. За ўсю гісторыю АБСЭ такую меру выкарыстоўвалі толькі да Югаславіі. І мы ведаем, чым для Югаславіі гэта мера скончылася.

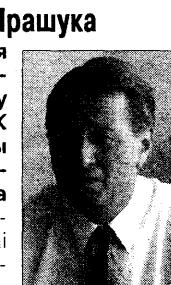
Цікава, дзе менавіта спадар Chvastoff прапануе кіраўніку нашай очань гардай дзяржавы шукаць другі голас? У дзяржавах СНД? Але ж сам Аляксандар Рыгоравіч у панядзелак у жывым этэры НТВ фактычна абразіў СНД: прыгадайце ягоны выпад з нагоды амфінасці гэтай арганізацыі і д'я Варта ўліч'ці і тое, што апошнім адказным супрацоўнікам КНГ зьяўляецца якраз грамадзянка адной з дзяржав СНД — малдаванка Аліна Жасан. І ў спадарыні Жасан акрэдытацыя сканчаецца ў кастрычніку. Гэта для ЗША Мэган Фіцджэральд была толькі піясчынкай у дыпломатычных моры, а дэ-факта кіраўнік КНГ АБСЭ грамадзянка Малдовы Аліна Жасан падвышае ранг сваёй краіны ў вачах усёй Эўропы.

Паслья высылкі спадарыні Жасан разылчваецца на голас малдаўскай дэлегації ў Вене не давядзенца.

Наперадзе ў нас дотўгі я цяжкія перамовы з Рәсей, дзе трэба сапраўдна дыпломатыя. Чым меней нітачак луčыць нас з астатнім съветам, тым болей шанці з размаху выкананаць мару сп.Ярашук і ўляцець-такі ў склад Рәсейскай Фэдэрацыі. Цікава, Ярашук з Chvastoff'ым кансультаваўся ці не? І чаму ім абодвум так не падабаецца беларускі сувэрэнітэт? І ня ўжо беларускаму МЗС выгідны апнынца ў поўнай ізяліцы, чым прыадыніцца сябе фортку на Захад, каб хоць голас было чуваць. І потым: калі вы так ня любіце амэрыканцаў, ня ўжо вы ня здольныя зразумець, што выгінанье КНГ АБСЭ толькі ўзмоцніць іх пазыцыі па беларускім пытанні?

Я шырая зайдроццу Мэган Фіцджэральд. Вельмі хутка яна пазбавіца ад непрыемнага абавязку бачыць і беларускія ўлады, і беларускую апазыцыю. Адзіні беларус, які зў ёй застанецца, будзе любіць яшчыра, як толькі могуць любіць сапраўдныя беларускія мужчыны. Дарэчы, а спадар Chvastoff, ён — беларус?

Аляксандар Фядута

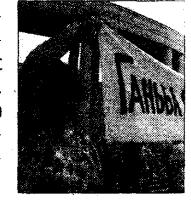
зъніць толькі зъезд. Але аспрэчваць рашэння ня будзе — ня бачыць сэнсу. Надалей зъбіраецца займацца палітыкай.

БНФ за нацыянал-дэмакратычную кааліцыю

БНФ "Адраджэнне" заклікае сапраўдну грамадзянскую кааліцыю "За незалежнасць без дыктатуры" на базе Каардынацыйнай рады дэмакратычных сілаў. Адна пакуль ніхто з удзельнікаў КРДС не аўвесьціў пра дадзеную згоду на новага альянсу.

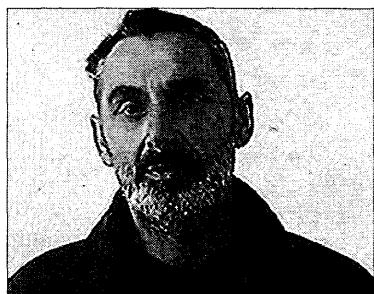
АНТЫІНТЕГРАЦЫЙНАЯ АКЦЫЯ

Кансэрватыўна-Хрысціянская Партыя — БНФ падала ў Менгарвы-канкін заяўку на правядзенне 29 верасьня буйнога мітынгу "За сувэрэнітэт Беларусі". Супраць прапанаванія Пуціна". Месца правядзення мітынгу — менскі Купалаўскі сквер. Час — ад 12-й да 14.30. Гэта першая заяўка на падобную акцыю ад часу пущніскіх заяўваў.

У Менску затрыманы намеснік Радуева

У найбліжэйшыя дні Міністэрства ўнутраных спраў Беларусі дэпартаменту ў Расею Сайпудзі Ўмхаева, былога першага намесніка Салмана Радуева. Чачэнцу, які жыў тут апошнія месяцы, вельмі спадабалася Беларусь, бо "тут ня ходзяць людзі з аўтаматамі, не правяраюць на кожным кроку дакументы".

Сайпудзі Ўмхаев быў затрыманы кадбістамі ў Менску 29 жніўня. Паводле інфармацыі спэцслужб, чачэнец быў першым намеснікам Салмана Радуева, камандуючага "арміі генерала Дудаева". Дый Ўмхаев не хаваўся — прадстаўнікі пашпартна-візавай службы яго нават папрэджаў, каб зарэгістраваўся ў нашай краіне. Спэцслужбы чачэнца не чапалі, адно ўсталівалі аперацыю сачэньне.

Паводле словаў кіраўніка Цэнтру інфармацыі й грамадзкіх сувязяў КДБ Фёдара Котава, пры канцы жніўня стала відавочна, што Ўмхаев "збіраецца распачаць крымінальны бізнэс". І КДБ вырашиў дэпартаваць чачэнца. Пасля затрымання С.Умхаев быў перададзены ў юрысыдкцыю МУС, бо на ён звязаўся з дзяржаўных злачынстваў, а толькі адміністрацыйна.

Магчыма, Умхаев не адзіны чачэнскі камандзір, які хаваецца ў Беларусі. Яшчэ пры канцы 90-х у замежным друку звязаўся інфармацыя, што цяжка паранены ў Чачні Салман Радуев ехаў лячыцца ў Нямеччыну праз нашу краіну. Фёдар Котаў, аднак, пра такі факт нічога ня чуў. Ён лічыць, што "легендай такога кшталту яшчэ звязацца нямала".

Дэпартатыя былога чачэнскага камандзіра ў Расею ва ўмовах абвастрэньня адносінаў паміж афіцыйным Менскам і Москвой мае і палітычны падтэкст. Каментатар радыё "Свабода" мяркуе, што рэжым Лукашэнкі цішким зрабіў сваёго роду падарунак расейскім уладам. Але Ўмхаев у Расеі не патрэбны: працахуўныя органы яго не шукаюць. КДБ дапускае, што ў Расеі чачэнец мог трапіць пад амністыю. Ці гэта так, на сто працэнтаў не пачвярджаюць. У цэнтры грамадзкіх сувязяў ФСБ Расеі пракаментаваць сітуацыю адмовіліся, спаслаўшыся на "непадрыхтаванасць". Тым ня менш, не пазней за 15 верасня былы паплечнік Салмана Радуева, расейскі грамадзянін Сайпудзі Ўмхаев пакіне Беларусь.

Алег Тачоны

Кабанчук — у Бэльгіі

На мінульым тыдні ў Бэльгіі па прасці палітычнага прытулку былы палітвазень Вадзім Кабанчук. Кабанчук стаўся вядомым пасля паўгадавай адсадкі за ўдзел у Дні Волі-1997. У сакавіку 1998 г. ён быў асуджаны на тры гады пазбаўлення волі з адтэрмінouкай прысуду на два гады. Пазней браў удзел у дэйнасці арганізацыі "Край", актыўна супрацоўнічаў з "Зубром". Напярэдадні презыдэнцкіх выбараў уваходзіў у "грамадскую камі-

Віктар Івашкевіч: "Мяне апраўдаюць пасля рэвалюцыі"

Працяг са старонкі 1.

"НН": Якога прысуду Вы чакаеце? Ці ёсьць надзея, што суд Вас апраўдае?

В.І.: Я ня веру, што суд мяне можа апраўдаць. Бо апраўдаць мяне — значыць прызнаць, што ўсё напісаное ў газеце пра Лукашэнку — праўда. Апраўдаюць, хіба калі да часу вынісенення прысуду адбудзеца рэвалюцыя і зменіца ўлада. А так, думаю, што працэс хутка ня скончыцца — разгляд справы будуть цягнуць. І атрымаю, напэўна, ня больш за Маркевіча.

"НН": Нядайна, баючыся за сваю бяспеку, зъехаў за мяжу актыўіст "Маладога фронту" Вадзім Кабанчук. Як бы Вы ацанілі ягоны ўчынак? Ці не ўзынілі ў Вас думкі пра эміграцыю?

В.І.: Не ўзынілі. Каб я хадзеў — зъехаў бы ў любы момант. Тут проблемы няма. Заставацца тут — мой выбар. Але не з пазыцыі пакутніцтва ці ахвярнасці. Мне тут падабаецца. А асуджаныя ка-госыці не бяруся — гэта іх выбар.

"НН": Як бы Вы ацанілі сэнь-іяшню сітуацыю ў БНФ "Адраджэнне"?

В.І.: Галоўнае — ажывіць дзейнасць БНФ: гэта і ўдзел у мясцовых выбарах, і кампанія ў абарону незалежнасці. У канцы восені актыўізация станеца відавочнай. Падрыхтавана ўжо 200 кандыдатаў у дэпутаты

Зварот грамадзкага аб'яднання "Беларуская асацыяцыя журналістаў" да грамадзянаў Рэспублікі Беларусі

Мы занепакоеные тым, што ў краіне права на свободнае выказыванне меркаванняў, атрыманыя ў распаўсюд інфармацыі атрынулася пад пагрозай крымінальнага пераследу. Прызнаныя вінаватымі ў паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактар газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенскай газеты "Пагоня" Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка. Найбліжэйшим часам перад судом паўстане галоўны рэ-

дактор газеты "Рабочы" Віктар Івашкевіч. Яму інкримінуета "замах на паклёт і абрауз" кіраўніка дзяржавы. У паклёпе на презыдэнта вінаватыя паклёпе на презыдэнта й асуджаныя журнaliсты гарадзенск

Сяргей Навумчык

ДЫЯСПАРА ДАМАГАЕЦЦА АД ЗША гарантыяў беларускай Незалежнасці

**Днямі ў Нью-Ёрку
адбыліся дэвле падзеі
— пасяджэнне
Прэзыдэнту Рады
БНР і 25-я Сустрэча
беларусаў Паўночнай
Амэрыкі (ладзіцца
кожныя два гады,
зьбірае эміграцыю з
ЗША і Канады). Як
ацэнвае сытуацыю ў
Беларусі дыяспара?**

Цягам дзесяцігодзьдзяў дыяспара была адным асяродкам, які захоўваў ідеалы БНР. Пачынаючы з 50-х, штогод у жніўні па Пятай авеню Нью-Ёрку, падчас Дня паняволеных народаў, ішла вялізная калёна беларусаў пад бел-чырвона-белым сцягамі. Штогод 25 сакавіка пасяджэнне Кангрэсу ЗША распачыналася малітвой беларускіх сыветароў. На сустрэчах з прэзыдэнтамі ЗША лідэры дыяспары нагадвалі, што Беларусь акупаваная Москвой і павінна быць незалежнай. Беларускі інстытут навукі і мастацтва ў Нью-Ёрку праводзіў навуковыя даследаванні, выдаваў кнігі, якія дапамагалі заходнім навукоўцам вывучаць гісторыю Беларусі, яе літаратуру і культуру. Шмат якіх з тых выданняў былі перапраўлены ў БССР і паўплывалі на съвета-погляд тых, хто потым ствараў новую хвалю беларускага Адраджэння.

У цяперашніх умовах вынішчэння беларушчыны ў Беларусі дыяспара ўзмацніла асьветніцкую дзеянасць, фінансава падтрымліваючы шмат якія культурніцкія і літаратурныя праекты на Бацькаўшчыне.

Беларускія асяродкі ў ЗША не атрымліваюць ніякай фінансавай дапамогі ад уладаў. Рада БНР не карыстаецца фінансавай падтрымкай ні ўраду ЗША, ні іншых урадаў, падкрэсліваючы тым самым уласную незаангажаванасць ад кіраўніцтва дзяржаваў. Усё, што робіцца беларускай дыяспарай, — робіцца коштам ахвяравання саміх беларусаў. Менавіта тому пазыцыя дыяспары не залежыць ад палітычнай каньюнктуры падчас змены кіраўніцтва ў Вашынгтоне ці ў іншых сталіцах.

“Сувэрэнітэтная” рыторыка

“Сувэрэнітэтная” рыторыка Лукашэнкі дыяспару ў зман не ўвяла. Адразу пасля перамовай у Крамлі Рада БНР у сваёй заяве адзначыла павелічэнне патрэзы анексіі Беларусі; пра гэта ж гаварылася і на 25-й Сустрэчы беларусаў ЗША і Канады.

А вось стаўленне да дзеяньня некаторых лідэраў апазыцыі не было адназначным і выклікала здзіўленне. Чаму ў пэўных апазыцыйных колах спыненне трансляцыі маскоўскіх каналу выклікала інгатыўную ацэнку? Хіба Москва не пропагандуе інтэграцыйных ідей? Хіба не апазыцыя казала, што расейская

Выступае старшыня Рады БНР Івонка Сурвілла

Для большасці эмігрантаў Незалежнасць непарыўна звязаная з элементамі дзяржаўнасці, якія Лукашэнка зьнішчыў.

тэлеканалы фармуюць мэнтальнасць, паводле якой Беларусь — правінцыя, а сталіца — Москва? Адказам на гэтыя рытaryчныя пытанні можа быць — “Вы ў Нью-Ёрку (Атаве, Таронта, Бостане) ня ведаце нашых рэаліяў. Толькі праз маскоўскія каналы можна даведацца крытычную інфармацыю адносна Лукашэнкі”. Але ў цывілізаваным съвеце дзяржава мае права самастойна вызначаць інфармацыйную палітыку. У вельмі дэмакратычнай Францыі працяркы нацыянальных і іншаземных фільмаў у кінатэатрах жорстка рэгулююцца. А за прагляд замежных тэлеканалаў звычайна трэба плаціць.

Грамадзяніну заходній дзяржавы цікка зразумець, што можна радавацца, што твая краіна будзе губляць штогод дзесяткі мільёнаў даляраў. Так, нязадніне рашэнне весьці трубаправод праз Украіну ў абход Беларусі — гэта вялізная параза Лукашэнкі, паказыўкі непрафесійнальному ягонага ўраду, правал усёй “шматвэктарнай палітыкі”. Але найперш гэта — страта для Беларусі.

Заява Лукашэнкі пра тое, што Расея вінавата Беларусі мільярд даляраў, выклікала съмех у некаторых палітыкаў і каментатаў. Гэта натуральная рэакцыя на слова чалавека, які грунтаваў сваю кампанію на адмаленіні якіх бы там ні было эканамічных каштоўнасцяў свайх краін (“Нас нікто не чакае”, “У нас нічога няма”, “Без Рады не праўдыць”). Але ж съмяляліся не з імгненнай пераарыентациі — съмяляліся з лічбы. А на пачатку 90-х ценявыя кабінет апазыцыі БНФ у Вярхоўным Савеце пад кіраўніцтвам Уладзімера

Заблоцкага вылічыў яшчэ большую лічбу патэнцыйных даходаў Беларусі ад транзыту — 1,2—1,5 млрд. даляраў.

Амэрыканскія беларусы

Амэрыканскія беларусы, якіх жыцьцё прывучыла глядзець на рэчы прагматычна, на скількі падвяргаць абстракцыі ўсе без выключэння дзеяньні афіцыйнага Менску толькі таму, што яны зроблены ўладамі, а не апазыцыяй.

А з другога боку, май суразмоўцам былі незразумелыя заклікі падтрымаць Лукашэнку ў ягонай нібыта “барацьбе за Незалежнасць”. Для большасці беларускіх эмігрантаў (і гэта тычицца ня толькі старэшага пакаленія) Незалежнасць непарыўна звязаная з элементамі дзяржаўнасці, якія Лукашэнка зьнішчыў.

І сапраўды, што здарылася пасля таго, як Лукашэнка звярніў інтэграцыйную рыторыку на “сувэрэнную”?

За месяц афіцыйны Менск не зрабіў ніводнага заходу, які б можна было успрыніць як падтрымку беларускага, нацыянальнага.

Нацыянальная інтэлігенцыя маргіналізуецца, яна выціснутая з дзяржававатворных і палітычных працэсаў, апускаецца ў жабрацтва. Супрацоўнікі беларускай газеты “Пагоня” Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка адпраўлены на паднёўную працу. У большасці школаў дзесяці працягваюць вучыцца па-расейску, ды яшчэ і па падручніках, напісаных у суседні дзяржаве.

Пакуль што Лукашэнка змагаецца ніяк не за Незалежнасць — ён імкнецца ўтрымаць уладу.

традыцыях, у павазе да правоў асобы, да свабоды слова, гэтыя памяткі непадзельна звязаныя з паміннем бачыць Беларусь незалежнай краінай. Альтэрнатыва “дэмакратычная рынковая зона бяз Лукашэнкі ў складзе Рады — альбо самастойная краіна з дыктатарам Лукашэнкам яшчэ на шмат гадоў” бачыцца ім штучнай. Тыя беларусы, якія былі вымушаныя пакінуць Бацькаўшчыну ды апынуліся ў ЗША, Канадзе, ёўрапейскіх краінах, здолелі пабудаваць заможнае жыцьцё сваім сем'ям. Іх суільныні, што засталіся ў Беларусі, нічым ня горшыя за іншыя народы, якія дасягнулі дабрабыту без пратэктарата нейкага суседа, хай бы нават ён і называў сябе “вялікім”.

Дапамагчы Беларусі

Дапамагчы Беларусі ўтрымаць незалежнасць і дасягнучы дэмократы — галоўная мэта дыяспары. Бярэцца пад увагу тое, што міжнародная палітыка ў дэчынені да Беларусі фармуецца пад уплывам ЗША. Апошнім часам Рада БНР актыўизавала дзейнасць і ў ёўрапейскіх століцах, але галоўным пунктам увагі па-ранейшаму застаецца Вашынгтон.

Наагул, лабіраванье беларускай праблематыкі ў Вашынгтоне апошнія гады ішло па двух напрамках. Першы кірунак — гэта амэрыканскія праваабарончыя арганізацыі і так званыя рэсурсныя цэнтры, якія акцэнтавалі ўвагу амэрыканскіх палітыкаў выключна на парушэннях правоў чалавека. Пры гэтым беларускі, нацыянальны аспект не уздымаўся. Некаторыя кіраўнікі такіх арганізацыяў скількія бачыць у ім небясьпеку нацыяналізму ў адмойным разуменіні гэтага тэрміну. У лепшым выпадку — “прагматычны” пагадзіцца з існай сітуацыяй “дзвіюхмоўя”. А шмат хто ў Амэрыцы лічыць, што не было б вялікай бяды, калі б Расея далучыла Беларусь, “дэмакратызаваўшы” яе. Прыйчым пры хільнікі такай канцепцыі разумеюць, што пра “дэмакратыю” і “рынак” у Расеі казаць можна толькі ўмоўна.

Другі кірунак — гэта беларуская дыяспара і, найперш, Рада БНР, што мае на мэце пераканаць амэрыканскіх палітыкаў у неабходнасці захавання незалежнасці Беларусі, звязаную на станоўччу беларускай мовы, зыншчэнне нацыянальных каштоўнасцяў, прайавы нацыяналізм ды скрымінацыі. Дыяспара на мае ўпльыв на выдаўкоўанье грантаў арганізацыям у Беларусі (што стала вынікам выслікаў пэўных колаў у Менску). Аднак пры гэтым дыяспара захоўвае і нават пашырае ўпльыв на палітычныя рашэнні Вашынгтону. У Амэрыцы прызываюцца паважаць кожны голос выбарца (вось і на мінульых прэзыдэнцкіх выбарах на вынікі павільных колаў у Менску). Аднак пры гэтым дыяспара захоўвае і нават пашырае ўпльыв на палітычныя рашэнні Вашынгтону. У Амэрыцы прызываюцца паважаць кожны голос выбарца (вось і на мінульых прэзыдэнцкіх выбарах на вынікі павільных колаў у Менску).

Час ідзе, але афіцыйны Менск ніякіх становічных заходаў у бок апазыцыі наробіць. Хоць магчымастцяў багаты — ад сустрэчы Лукашэнкі з кіраўнікамі апазыцыйных партый пад тэлекамэртакам (хапіла б хвілінага рэпартажу) да перамоваў супрацоўнікаў адміністрацыі з тымі самымі лідэрамі ці іх даверанымі асобамі. Нічога гэтага няма. Наадварот — цікаваныне апазыцыі афіцыйнымі СМИ толькі ўзмацнілася.

.

.

.

Дык як жа будзе выглядаць апазыцыя, калі пачне навязываць Лукашэнку свае паслугі? Бог зь ім, з іміджам — якая карысць будзе ад такіх прапанаваў?

Для беларусаў замежжа, якія выхоўваліся на дэмакратычных

дам і Нью-Ёркам беларусаў тычы). А выканану́чая ўлада ў Амэрыцы паводле Канстытуцый выконвае рашэнні прадстаўнічага органу — Кангрэсу.

Менавіта актыўісты дыяспары ў ЗША і ў Канадзе ладзяць пікеты ля дзяржаўных устаноў і дыпляматычных місіяў Рэспублікі Беларус. А лідэры дыяспары сустракаюцца з амэрыканскімі палітыкамі, нагадваючы, што ЗША, разам з Вялікабрытаніяй, выступілі дзесяць гадоў таму гарантам Незалежнасці Беларусі — калі тая пагадзілася вывесыці са сваёй тэрыторыі ядравую зброю.

А ўявім, што такое пагадненне не было бы падпісаны і зброя засталася бы на тэрыторыі Беларусі. Сёньня амэрыканскія аналітыкі наўпраст звязваюць пляны ваеннай апэрацыі ЗША ў Іраку з тым, што праз паўгоду Хусэйн можа падысьці да стварэння ядравай зброі. То, што для выкарыстання ядравых злемэнтаў у Беларусі няма ракетаў ці нейкіх іншых тэхналёгіяў, ня мела бы істотнага значэння — Садаму Хусэйну, які сябреў з афіцыйнымі Менскам, патрэбныя якраз самі гэтыя элемэнты. Каментары залишнія.

Таму, пагаджаючыся вывезыці ядравую зброю, тагачасныя палітыкі Беларусі пазбавілі сёньняшнія кіраўніцтва ЗША ад вялікага галаўнога болю. И беларуская дыяспара ў ЗША адчувае за сабой маральнае права дамагацца ад Вашынгтону выканання гарантый.

На пасяджэнні прэзыдыму Рады БНР і ў рапортыях 25-й Сустрэчы беларусаў Паўночнай Амэрыкі галоўнай задачай вызначана спрыяньне прыняцію Кангрэсам ЗША закону, вядомага як "Акт аб дэмакратыі ў Беларусі — 2002". Гэты законапраект ствараўся ў выніку кансультатыўнага ліку і з дыяспарай. Законапраект вызначае памыцьню ЗША ў дачыненіі да праблемы Незалежнасці Беларусі і выразна вызначае, чаго б жадаў Вашынгтон ад Рады: "Злучаныя Штаты жыцьцёва зацікаўленыя ў незалежнасці і сувэрэнітэце Рэспублікі Беларусі ў яе інтэграцыі ў ўсходнюю супольнасць дэмакратычных дзяржаваў" (разьдзел 2, пункт 2). Кангрэс заклікае ўрад Расейскай Фэдэрэцыі "ўжыць свае ўплывы для заахвочвання развіцця дэмакратыі ў Беларусі, каб Беларусь магла стаць дэмакратычнай, заможнай, сувэрэнай і незалежнай дзяржавай, інтэграванай у Эўропу" (разьдзел 8, пункт 5).

Як бачна, ні пра якую анексію, ні пра які "саюз" ці нават беларуска-расейскую "інтэграцыю" гаворка ня йдзе. І гэта — тая самая канцепцыя, ажыццяўлённая якой цяпер дамагаючыя Рада БНР і беларускія асяродкі ў Амэрыцы.

Нью-Ёрк

Napad na chutkuju

1 vierašnia a 10-j wiecara na baranavickuju bryhadu chutkaj dapanohi byū ždziejšnieny napad. Niečiaryozy mužčyna sprabavaū razabracca z daktarami, zajaūlajučy, što ion supracounik "orhanau". Adnak kiroúca chutkaj pjanaha skruciū i advioz u milicyu. Ranicaj pracievierazieļ milicyjant pryjšoū prasić prabačeniu. Čatyry miesiacy tamu takoe zdareńie ūžo bylo ū Baranavičach. Tady taksama "hierojem" napadu byū milicyjant u cyvilnym.

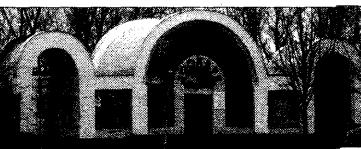
Aficerskija prabytki

Vajskovaja prakuratura padčas pravierki adnoj z baranavickich vajskovych čaścej vyšvietliła, što jaje aficeru nie pradeklaravalii svajich prabytkaū ci zrabili heta farmalna. Smat chto ž ich maje pa niekalki kvater dy škoonyja aŭto, a deklaracyj dziaržava nikoli j nia bačyla.

Karciauskija znachodki

Na poli kala vioski Karcava, što la Baranavič, byū vykarpamy snarad. Vylikikanyu sapiory vyjavili jaše adzin na ūskrajku pola. Abodva ž pieršaj sušvietnaj vajny. Takuju samuju "štuku" vykarpau dniami j traktaryst vioski Tracevičy Karcauskaha sielsavietu. Karcava j navakolle dobra via-domaje sapiroam — miesiac tamu jano ūžo vyvozili adsilu "mikałajeuskija" snarady. Adzin z pola, a drugi z padvorku — haspadynia, znajošoū snarad, pryciahnuła jaho pad chatu, kab vykarystoūva jak taūka.

Ruslan Raviaka, Baranavičy
Гарадзенскому заапарку — 75

22 верасня адзіны ў Беларусі заапарк у Горадні адсвяткуе 75-годзьдзе. У праграме сьвята — кінцірт, выставы, спаборы. Абласное таварыства звязу філятэлістаў ладзіць выставу, прысьвечаную прыродзе. Уваход у заапарк у той дзень будзе бясплатны, але толькі для тых, хто прынясе падарункі для жывёлін. Прыкладам, садавіну.

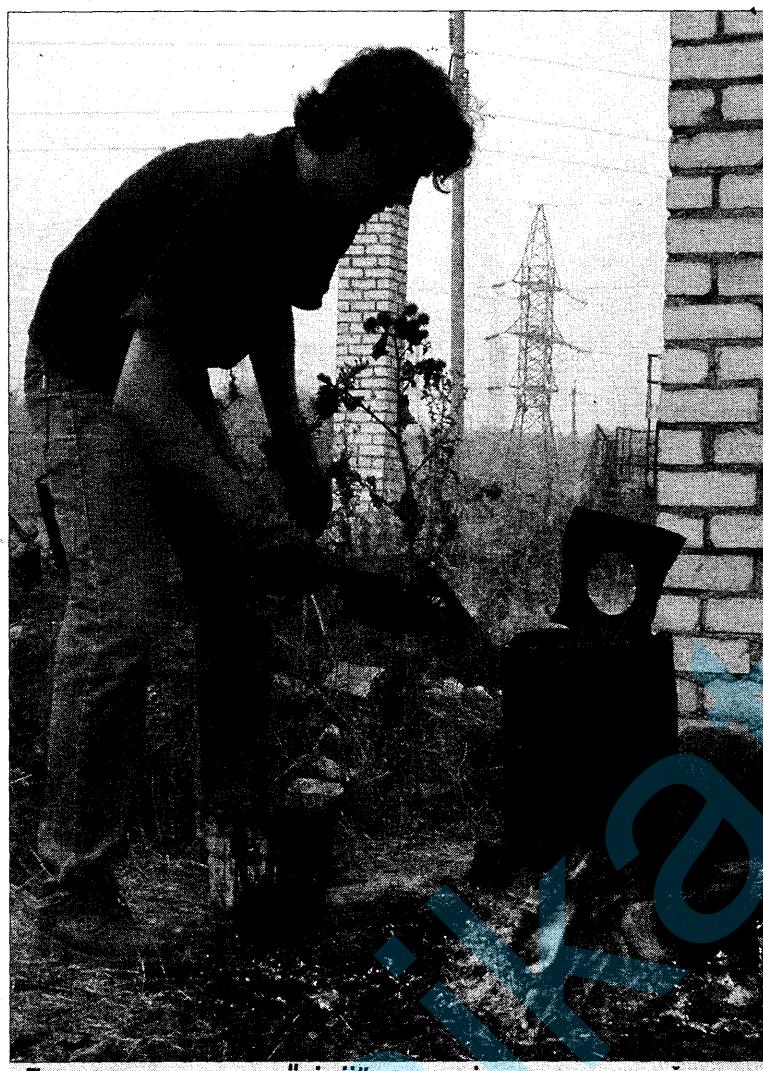
Алесь Навіцкая, Горадня
Згарэла крама

Ня стала крамы ў вёсцы Ўла-сауць, што на Івацэвічыне. Сядзіба пажар звышчыў съцены і дах будынку. Загадчыца крамы падчас абедзеннага перапынку згробла съменьце ля сельмагу, кучу падпаліла, а сама пабегла дахаты. Агонь перакінуўся на дровы, складзеныя ля будынку, потым на съцены і дах. Тавары таксама пашкоджаныя: што паспаваў агонь, што пажарнікі.

Алесь Лайранок, Івацэвічы

"Мой родны кут"

У Дзятлаве на Гарадзеншчыне выйшаў другі нумар бюлетэню "Мой родны кут...", які выдае раённая арганізацыя ТБМ. Выпуск прысьвечаны жыдоўскай тэматыцы й прымеркаваны

Прысуджаны на год "хімі" журналіст гарадзенскай газеты "Пагоня" Павал Мажэйка цяпер працуе чорнарабочым на прыватным тартаку ў Жлобіне.

да 60-х угодкаў звышчэння дзяялаўскага гета. На той час жыды складалі 90% насельніцтва мястэчка, цяпер жыве толькі адзін прадстаўнік гэтага народу, жывыя свідка тых падзеяў.

Зымішер Чарнель, Горадня

Новы старшыня Гарадзенскага ТБМ

Гарадзенская суполка ТБМ 9 верасня абрала сабе новага старшыню. Вітаўта Парфёненку на гэтай пасадзе зъмяніў Валеры Задала, журналіст. На сходзе таксама былі размеркаваныя ававязкі сяброў рады, у якую

пра - съвет

У тым самым 1514-м, калі нашыя праdkі адстаялі пад Воршай волю Бацькаўшчыны; фармальная перастала існаваць незалежная Брэтань, абыякроўленая войнамі з Французкім каралеўствам.

Вырашальнай сталася бітва паблізу гарадка Сэнт-Абэн дзю Карм'ё, дзе ў 1488 г.

французы разьбілі 15-тысячнае брэтонскае войска. Пераможцы ня бралі на сябе клопату годна пахаваць пабітых ворагаў. Іхныя парэшткі съпехам прыкапалі проста на полі, якое

ператварылася ў суцэльны магільнік. Колькі гадоў таму французская ўлады пастановілі стварыць на месцы бітвы съметнік плошчаю 100 км². Фінансны ішлі з Парыжу, а мэр Сэнт-Абэн ўвайшоў у раду дырэктараў кампаніі па будаўніцтве ды эксплюатацыі съметніку. Але нечакана запрацівілася грамадзтва.

Пра Горадню з Сэйнаў

Першы нумар краязнаўчага альманаху "Горад Святога Губэрта — Гісторыя Горадні XX ст. у вусных успамінах" быў надрукаваны ў Сэйнах (Сувальшчына). Гэты нумар складаецца з трох разьдзялаў: "Горадня ў II сусветнай вайне", "Фара Вітаўта" і "Памяць". Кожны разьдзел, апрош успамінаў съведак, мае ілюстрацыі й гістарычныя даўедкі. У стварэнні альманаху бралі ўдзел навучэнцы нядзельнай гісторыка-краязнаўчай школы, якая працавала пры Гарадзенскім аўдіянані "Ратуша".

Андрэй Мялешка, Горадня

Дашок на вытрымаў

У цэнтры Рэчыцы, каля магазыну "Юбілейны", на людзей абліўся гандлёвы навес. Заўсёды ён пуставаў, бабулькі сядзелі проста на зямлі зь яблычкамі ды памідорамі. У той дзень усіх працаўшчоў прымусіў прайсьці пад дашком участковы міліцыянт, якому раніцай зрабілі вымову з антысанітарыем. Мабыць, той гандлёвы дашок на вытрымаў такім колкасцю тавару, але кажуць, што стойкі былі падпілаваныя. У выніку шмат параненых, чацьвера ў цяжкім стане знаходзяцца ў рэанімацыі.

Святлана Палонская, Рэчыца

Алесь Пушкін у Слоніме

Мастак Алесь Пушкін 6 верасня гасціўся ў Слоніме. Усе, хто трапіў на сустрэчу з ім у рэённую бібліятэку імя Якуба Коласа, пабачылі відзаролікі: мастакі фільм пра ягоную творчасць, пэрформансы, а таксама шэсць партрэтаў з сэрыі "Беларускі рэзыстанс XX ст.". Пасля сустрэчы яе ўдзельнікі, пабраўшы тых партрэты, накіраваліся ў рэдакцыю "Газеты Слонімскай" на адкрытыя выставы карцінаў Алесі Пушкіна. У Слоніме ў той дзень адбываўся ўрачыстыя, прысьвечаныя 750-годдзю мesta, праваахоўнікам працы хапала, і "хросны ход" перашкодаў на шляху не сустрэў. Выставка мае знаходзіцца ў Слоніме каля месяца.

Алесь Масюк, Слонім

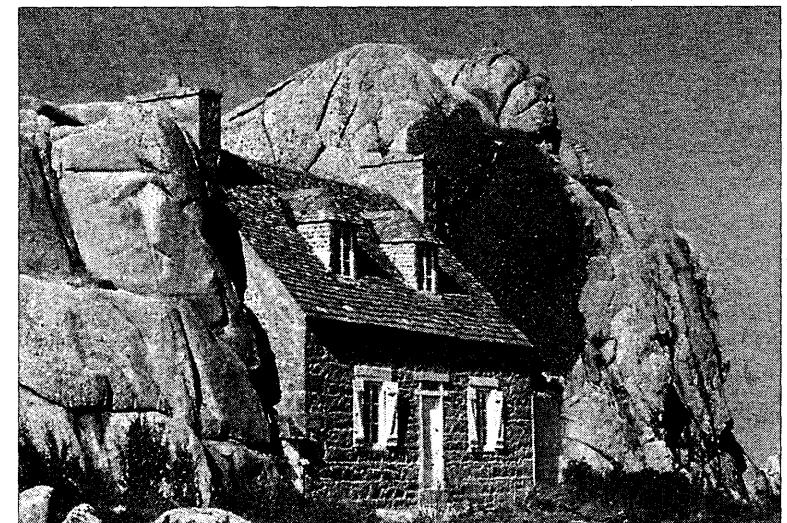
Брэтань — са съметніку

Рух за ўшанаваньне памяці брэтонскіх ваяроў узнаchalі мастак Жан-Лю Ё Кюф, які з працагандысцкіх меркаваньняў нават узяў удзел у мясцовых выбарах. Мэр Сэнт-Абэну стравіцца пасаду. Стварэнне съметніку прыпынілі праз суд. Полька Сэнт-Абэні ніколі ня мела статусу абароненых законам вайсковых могілак. Мясцовыя жыхары паставілі там съціплыя крыж, а ў навакольлі ладзяцца фэсты, прысьвечаныя брэтонскай культуры ды бітве 1488 г. Цяпер на брэтонскай, кельцкай

паводле паходжаньня, мове ўмешаюць гаварыць больш як 250 тыс. чалавек. Побач з французскімі надпісамі на шыльдах зъявіліся брэтонскія, на гэтай мове друкуюцца кнігі, ёсць брэтонская вэрсія Windows, у Інтэрнэце зъявіўся брэтонскі сайт. А сёлета пачалі першы брэтонскі тэлевізан.

Самы вядомы беларускі съметнік "на касціцах" — пад Менскам, у Трасыцянцы — дагэтуль не ўшанованы, хоць там у часе вайны было закатавана 200 тыс. чалавек.

Міхал Чарвінскі

RADIO FREE EUROPE
RADIO LIBERTY

БЕЛАРУСКАЯ СЛУЖБА

РАДЫЁ СВАБОДА

Новыя хвалі й частоты ад 31 сакавіка 2002:

18:00 - 20:00	9565 кГц (31 м)	22:00 - 24:00	9530 кГц (31 м)
	11725 кГц (25 м)		9750 кГц (31 м)
	15215 кГц (19 м)		11865 кГц (25 м)
На сярэдніх хвалах частата — 612 кГц		На сярэдніх хвалах частата — 612 кГц	1188 кГц
20:00 - 22:00	7190 кГц (41 м)	06:00 - 08:00	6170 кГц (49 м)
	11730 кГц (25 м)		7295 кГц (41 м)
	15480 кГц (19 м)		9635 кГц (31 м)
На сярэдніх хвалах частата — 612 кГц		На сярэдніх хвалах частата — 612 кГц	1188 кГц

Інтэрнэт: www.svaboda.org Адрас: 220005, Менск-5, п/с 111;

Vinohradská 1, Praha 1, 110 00, Czech Republic

НАСТРОЙЦЕСЯ НА "СВАБОДУ"

8 ПРАГРАМА ТВ З 16 ДА 22 ВЕРАСЬНЯ

Наша Ніва [34] 13 верасня 2002

16 ПАНЯДЗЕЛАК,
ВЕРАСЬНЯ

БТ

7.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.10

Навіны.

7.15 Рамантычна драма "Апошняя цалія" (Расен - Францыя).

8.45 Гумарыстычны сэрыял "Магчыма, яны звар'яцелі" (ЗША).

9.15, 17.05 "72 гадзіны". Сэрыял. 1-я сэрыя.

10.05 Арсэнал. Праграма пра войска.

10.45 Тэлебаромэтар. Прагноз надвор'я.

11.00, 21.40 "Неўтаймоўная Хільда". Сэрыял.

12.20 "На скрыжаваньнях Эўропы".

Нацыяналны тэлефестываль песьни.

13.05 Міхалкоў і Г.Польскіх у мэлядраме "Яя кроучу на Максвэ" ("Масфільм").

14.20 Тэлевізійны Дом кіно. Найлепшая фільмы Адкрытыя расейскага кінафестывалю "Кінатар" (г.Сочы).

15.20 Чароўны куфірэак "Саюзмульфільм". "Сінія пушка".

16.10 Прыгоднікі сэрыял "Гонкі на выжываньне" (Германія).

18.25 Зона Ікс.

18.40 Трагікамэдый рэжысёра Дж.Чанга "Дзіця Галівуду" (Карэя). 20.40 Калыханка.

21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.

22.40 Стадыён.

23.30 Дэтэктыўны сэрыял "Апошні кур'ер" (Германія).

СТВ

16.05 "Ікс-мэн". Мультсэрыял.

16.30, 19.00, 23.30 "24 гадзіны".

16.45 "Мешчына. Людзі, падзеі, факты".

16.55 "168 гадзін".

17.55 "Пад вуглом 23 з паловай". Дак. фільм.

18.25 "Запрашаем паскардзіца".

18.35 "Тэхнолёгія".

18.45 Навіны СНД.

19.15 "СТВ-спорт".

19.45 "Тэма дня".

20.00 "Арт-експрэс". Культурнае жыцьцё стацыі.

20.15 "Партрэт у інтэр'еры".

20.30 "Навіны сусветнай шоу-індустрыі".

21.00 Кіно: рамантычна камедыя "Мэханізм канчаны".

23.55 Футбольны кур'ер.

0.25 "Накаут". Навіны боксу.

0.50 Хіт-момант.

1.00 Начны экран: "Каханьне і панаходзіцьця". Камедыя. 2.10 "Сямейная страсць". Ток-шоу.

3.00 "Кот у ботах". Мультфільм для даросных.

3.30 Музычны канал для тых, хто ня сціпець.

8 канал

17.30 Мультфільм "Том і Джэры".

17.45 Маст. фільм "Бумбараш". 1-я і 2-я сэрыя.

19.55 Тэлекрама.

20.00 Дак. сэрыя, "Сім'яротныя труки".

20.45 "Вечарніца".

21.00 Праграма "Знаёмцае - Беларусь".

21.15 Маст. фільм "Каханьне і люстасць".

22.30.30 "Зублены съвет" (2000 год). 1-я сэрыя.

0.25 Начны "Час".

0.45 Дакументальны дэтэктыу. "Шампанскіе для нябожчыка". Справа 2000 г.

Першы музычны канал

7.00 "Пад-ёмник".

8.30, 20.30, 23.00-2.00 MegaMix.

13.00 "ІнэрАкты".

14.00, 22.10 Навіны спорту.

20.30 MegaMix.

22.00 Музычныя навіны.

22.30 "Dzzikia".

АНТ

Тэхнічнае прафіляктыка да 14.45.

14.50 Л.Палішчук і В.Ціханаў у мэлядраме "Каханьне з прывілеямі". 1-я сэрыя.

16.00 Вяртанье Каломба. Дэтэктыу "Любові да маства".

17.40 Вячэрнія навіны.

18.00 "Вялікая мыцьце".

19.05 Чакай мянэ.

20.00 Час.

20.30 "Нашы навіны".

21.00 Сабачая радасць у камедыі "Другі Бэтхўон".

22.40 Шматсырэйскі фільм "Забойная сіла: роля другога пляну".

23.45 Пітэр Фальк і палаіванье на дынаизауру ў прыгодніцкім фільме "Зублены съвет" (2000 год). 1-я сэрыя.

21.25 Начны "Час".

22.35 Прастарэйскі фільм "Зладзейка. Шампанскіе для нябожчыка". Справа 2000 г.

РТР

7.45 Біл Мюрэй, Дэн Эйкрайд і Сыгурні Уізэр у камедыі "Паліяўнічыя на прывілеі" (ЗША). 1984 г.

9.50 Весткі. Дзіжурная часць.

10.00, 19.00, 22.20 Весткі.

17.50 Прэм'ера. Сэрыял "Зладзейка. Шчасце напракат".

18.50 Даўранач, дзеци!

НТВ

9.00 "Сеньня раніцай" з Пятром Марчанкам.

9.20 Надвор'е на заўтра.

11.00, 15.00, 16.00, 17.00 Сеньня.

12.35 Сэрыял "Вуліцы разьбітых ліхтароў". "Зоркавая хвароба".

13.25 Сэрыял "Вуліцы разьбітых ліхтароў". "Зоркавая хвароба".

14.25 Служба выратаваньня.

15.00 Конны спорт, Гішпанія. Паўтор.

16.00 Лёгкая атлётыка IAAF, GP 1, Парыж. Паўтор.

17.00, 1.15 Вяліясport, тур Гішпанія, Вуэльта. Паўтор.

18.00 Эўрагалы, футбольны часопіс.

20.45 Бокс, паўтор.

22.45 Эўрагалы, футбольны часопіс. Паўтор.

14.40 "Добра галавака павінна быць шмат". Ток-шоу "Прынцып даміно". 16.05 Экстэрмальнае шоў "Фактар страху". 17.05 "Вага. Вышук!"

18.00 "Сеньня" з Таянай Мітковай.

18.35 Дэтэктыўны сэрыял "Ключы ад съмерці". 5-я сэрыя.

19.45 Ішаулак і Б.Хімчай у сэрыяле "Сезон паліяваньня". 1-я сэрыя.

20.00 "Сеньня ўвечары" з Кірылам Пазняковым.

21.35 Сэрыял "Вуліцы разьбітых ліхтароў". "Зоркавая хвароба".

22.35 "Ключы ад съмерці". Дэтэктыў.

Эўраспорт

9.30 Аўтагонкі сэрыі Наскар, Рычманд. Паўтор.

10.30 Конны спорт, Гішпанія. Паўтор.

12.00 Лёгкая атлётыка IAAF, GP 1, Парыж. Паўтор.

14.00, 1.15 Вяліясport, тур Гішпанія, Вуэльта. Жывая трансляцыя.

15.30 Вяліясport, тур Гішпанія, Вуэльта. Жывая трансляцыя.

16.00 Эўрагалы, футбольны часопіс.

20.45 Бокс, паўтор.

22.45 Эўрагалы, футбольны часопіс. Паўтор.

Культура

17.30, 23.00 Навіны культуры.

17.45 "Сам-насам з Пятром Вялікім".

18.20 "Міхail Булгакаў. Чорны сънег".

18.45 "Расейская піцэрка". Знакамітая садружніць "Магутная кучка".

19.25 "Леса для адміраля і актрысы, ці Макарона по-фліцу". Дак. фільм.

19.50, 21.30 "Тэатральная Расея".

20.10 "Дом, дзе разыўваючыя сэрыі". Спектакль Макоўскага акадэмічнага тэатру сцэнычнага.

21.20 Весткі. Дзіжурная часць.

22.35 Апошні сэнанс. Дэтэктыў "Расейская рулетка". 1991 г.

22.55 Служба выратаваньня.

9.00 Конны спорт, Гішпанія. 10.00, 11.00, 15.00, 16.00, 17.00 Сеньня.

10.20 Кулінарны пайдынак. "Фарш-мажор".

11.05 Крымінал.

14.40 "Свойская жывёлы. За і супраць". Ток-шоу "Прынцып даміно".

16.05 Эрык Робэртс у баўеўце "Найлепшыя з пепішых-2" (ЗША).

18.00 "Сеньня" з Таянай Мітковай.

18.35 Дэтэктыўны сэрыял "Ключы ад съмерці". 6-я сэрыя.

19.45 Сэрыял "Сезон паліяваньня". 2-я сэрыя.

21.00 "Сеньня ўвечары" з Кірылам Пазняковым.

21.35 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. "Баэзэль" (Швайцарыя) - "Спартак" (Расея). Жывая трансляцыя.

11.00, 14.45 лёгкая атлётыка IAAF, GP 1, Парыж. Паўтор.

11.30, 16.45 Эўрагалы, футбольны часопіс. Часопіс. Паўтор.

13.45 Горны вэліясport.

18.30 Экстэрмальныя віды спорту.

20.00 Трыяна на мататыках, Матэгі.

20.30 Конны спорт, Гішпанія.

21.30 Бокс, паўтор.

22.00 Бокс, ТВА. Жывая трансляцыя.

0.15 Трыяна на грузавіках, Германія.

1.15 Экстэрмальныя віды спорту. Паўтор.

Наша Ніва [34] 13 верасня 2002

ПРАГРАМА ТВ З 16 ДА 22 ВЕРАСЬНЯ

9

**20 ПЯТНІЦА,
ВЕРАСЬНЯ****БТ**

7.00, 9.00, 12.00, 15.00, 23.10 Навіны.
 7.15 Л.Федасеева і У.Шукшын у камэды "Печкі-лавачкі" (к/с імя М.Горкага).
 9.15, 17.00 "72 гадзіны". Сэрыял. 5-я сэрыя.
 10.05, 15.45 "Востраў Матыёк". Сэрыял для дзяцей (Аўгусталя).
 10.40, 21.55 Дээктэуны сэрыял "Атрада па барацьбе з мафіяй" (Гішпанія). Заключная сэрыя.
 12.20 "Землі людзей". Дак фільм.
 13.10 Л.Удавічка, А.Лівана і Л.Ярмолінк у экранізацыі камэдыі У.Шэксціпра "Каханье за каханье".
 14.30 Сад мары.
 15.20 "Меліфогр". Мультсэрыял.
 16.10 Прыводнікі сэрыял "Гонкі на выжыванне" (Германія).
 18.25 Зона Іск.
 18.35 Эпічная драма А.Вайды "Пан Тадэвуш" (Польша – Францыя).
 20.40 Калыханка.
 21.00 Панарама. Інфармацийны канал.
 21.40 Спорт-кур'ер.
 23.30 Карапеусы паліяванне.
 24.00 Начны сэнс. К.Ален і Б.Мэрфі ў маст. фільме "Нябесы падаюць". (ЗША).

СТВ

6.00, 17.45 "Меншчына. Людзі, падзеі, факты".
 6.15, 19.15 "СТВ-спорт".
 6.15, 12.30, 16.30, 23.10 "24 гадзіны".
 6.30, 15.35 "Паўэр рэйндэрс, ці Магутнія рэйндэрс", ці Тэлесэрыял.
 7.00, 15.05 "Жыцьцё з луі". Мультсэрыял.
 7.30, 14.35 "Чалавек-павук". Мультсэрыял.
 8.00, 17.55 "Пад вуглом 23 з паловай". Дак фільм.
 8.30, 19.35 "Тма дня".
 8.40, 19.25 "Тэхналёгія".
 8.50 Кіно: "Загад: перайсыці мяжу".
 11.00 "Аўтапанарама".
 11.15, 18.25 Навіны СНД.
 11.30 "Яга, цемная страсьць". Тэлена-віла.
 12.50 "Тайная дылгаміята. Германскі аддзел". Дак. фільм. Частка 2-я.
 13.20 "Ніна". Тэлесэрыял.
 16.05 "Ікс-мэй". Мультсэрыял.
 16.45 "Вулканы. Анатомія катастроф". Дак. фільм.
 18.40 "Добры дзень, доктар!".
 19.45 "Добры вечар, маленькі...".
 20.00 "Плянта людзей".
 20.15 "Партрэт у інтар'еры".
 20.30 "Этэральная гісторыя".
 20.45 "Аўтапанарама".
 21.00 Кіно: "Фантастычная камэдыя "Апрацыя "Каза".
 23.25 Кіно: Камэдыя Кімі Кідука "Рэальна выдумка".

0.50 Хіт-момант.
 1.00 "Сямейная страсьць". Ток-шоу.
 1.45 Начны экран: "Вампіры". Трылер.
 3.35 Музичны канал для тых, хто ня съпіць.

8 канал

17.30 Мультфільм "Він-Пух".
 17.45 Маст. фільм "31 чэрвеня". 1-я і 2-я сэрыя.
 19.55 Тэлекрама.
 20.00 Дац. фільм "Аўдыенцыя ва ўлада джуңглю".
 20.45 "Вечарніца".
 21.00 Тэлекрама.
 21.15 Маст. фільм "Сківіцы".

Першы музычны канал

7.00 "Пад'ёмник".
 8.30, 20.30, 23.00 MegaMix.
 13.00, 14.05 "V.I.P.онія".
 14.00, 22.10 Навіны спорту.
 16.00 Скул-парад.
 17.00 Аzon.
 19.30 People-mix.
 22.00 Музичныя навіны.
 22.20 "2-ка Перышкі".
 0.45 "Заваўнікі кантынэнтаў".
 1.00-4.00 Іншы стандАрт.

АНТ

8.00 Тэлеканал "Добрай раніцы".
 9.00 Навіны.
 9.15, 19.05 "Сямейная повязі". Сэрыял.
 10.00 "Маладая Кацярына". 3-я сэрыя, заключная.

11.05 Яна Чурыкава ў праграме "Аб-

ектыў".
 11.25 Дзіцячыя сэрыял "Твінісі".
 13.45 Вудзі Харэльсан у камэдыі "Белая людзі ня умеюць скакаць".
 15.40 Вартанье Каломба. Дэтэктыв "Сымерць у ажыне".
 17.15 "Кумеры". Герард Васільеў.

8 канал

17.40 Вячарнія навіны.
 18.00 "Вялікая мышыцё".
 20.00 Час.
 21.00 Польшчына.
 22.00 Авантурная камэдыя "Фаталісты". 4-я сэрыя, заключная.

22.20 "Вечарніца".
 23.05 "Вялікі канцэрт" з удзелам Алы Пугачовай, Міхаіла Жванецкага, Алега Газманава, Ларысы Долінай, Аляксандра Рэзэнбруса.

0.45 Трылер "Столік на аднаго".

РТР

7.45 Сэрыял "Каменская-2". Фільм 4-ы. "За ўсё траба плаціць". 4-я сэрыя.
 8.50 Сам сабе рэжысер.
 9.50 Весткі. Дзялянкача часцыца.
 10.00, 19.00 Весткі.
 17.50 Прэм'ера. Сэрыял "Зладзеякі. Шчасція напракрат".
 18.50 Дабранач, дзеци!

19.35 Мяшчовы час. Весткі – Маскава.
 19.50 Прэм'ера. Тэлегульня "Стайка".
 20.20 Юбілейны канцэрт, прысьвечаны 90-годзьдзю з дня нараджэння Аракадзія Райкіна.

20.40 Апошні сэнс. Том Круз, Брэд Піт і Антоніё Бандэрас у фільме Ніла Джордана "Інтервю з вампірам"

(ЗША). 1994 г.

Культура

14.25 "Прыгоды Болека і Лёлека". "Футбольная зоркі". Мультфільмы.

15.10 Чорныя дзірki. Бельзія плямы.

16.05 Парыскі часопіс.

16.30 "Кінаапаратар Андрэй Маскін". Дак. фільм. Рэжысер I.Навумава.

17.30, 23.00 Навіны культуры.

17.45 "Страчаныя шэдэўры". "Графа-ка дабро".

18.15 "Мэтамарфоза". Мультфільм.

18.20 "Міхail Булгакаў. Чорны снег".

18.45 "Расейская піцерка". М.П.Му-

арскі.

19.25 "Мадэмуазэль". Маст. фільм.

20.35 Царская ложа.

21.20 Блеф-клуб.

22.00 Весткі.

22.10 "Сябар дзяцінства Мэгры".

23.25 "Джазафрэнія".

НТВ

9.00 "Сёньня раніцай" з Пятром Марчанкам.

9.20 Надвор'е на заўтра.

9.25 Міхail Барскі. "Жаночы погляд" Аксаны Пушкінай.

10.00, 11.00, 15.00, 16.00, 17.00 Сёнь-ня.

10.00 "Найноўшая гісторыя", "Каман-дантэ Чэ Гевара". Фільм Уладзімера Малчанава.

11.05 Крымінал.

14.40 "Куды падзецаца ад рэкламы?".

Ток-шоу "Прынціп даміно".

16.05 Сэрыял "Вуліцы разьблітых ліхта-роў". "Дамавы".

17.20 "Вочная стаўка".

18.00 "Сёньні" з Таянай Мітковай.

19.55 Дэн Дэ Віта і Джо Піскала ў камэдыі "Разумнікі стаіць на сябе" (ЗША).

21.55 "Усё адразу!".

22.30 Кіно не для ўсіх. Фільм Майка Чыміна "Лавец Сонца" (ЗША).

Эураспорт

9.30 Парусны спорт. Паўтор.

10.00 Сэрыял, аўтаспартыўны часопіс.

Паўтор.

10.30 Ралі, Сан-Рэма. Паўтор.

11.00 Конны спорт, Гішпанія.

12.00 Акадэмічнае веславаньне, ЧС, Гішпанія. Паўтор.

12.30 Акадэмічнае веславаньне, ЧС, Гішпанія. Жывая трансляцыя.

13.45, 15.15 Футбол, Кубок УЕФА, Агляд. Паўтор.

16.15 Вяліаспорт, тур Гішпаніі, Вуэльта. Жывая трансляцыя.

18.30 Лёгкая Атлетыка, Мадрыд, агляд.

19.00 Лёгкая Атлетыка, Мадрыд. Жывая трансляцыя.

23.00 Гонкі на матацылах, Рыё, спэ-цягляд.

23.30 Кік-боксінг, Фукуока.

0.45 Экстремальная віды спорту.

1.15 Ралі, Сан-Рэма. Паўтор.

1.45 Экстремальная віды спорту. Паўтор.

1.55 Крымінал.

1.55 Сэрыял "Падзецаца ад рэкламы?".

1.55 Сэрыял "Задзеякі ў сябе".

Сёлета палітычныя акцыі, прымеркаваныя да Дня беларускай вайсковай славы, былі амаль незаўважнымі. На мітынг-канцэрт, арганізаваны БНФ "Адраджэнне" на менскай плошчы Бангалор, сабралася каля сотні ўдзельнікаў. На мітынг калі Акадэміі навук, арганізаваны КХП-БНФ, — пад 70 чалавек. Імпрэзы, у якіх съяточны элемэнт пераважаў палітычны, мелі нашмат большую папулярнасць.

Дзень беларускай вайсковай славы за апошнія 10 гадоў стаў сапраўдным съятам для тых грамадзянаў, у якіх жыве праўдзівы беларускі дух. Таму, нягледзячы на летаргію палітычных партый нацыянал-дэмакратычнае арыентацыі, съяточныя імпрэзы прайшли па ўсей краіне.

Так, у Горадні ўдзельнікі ўскладалі кветкі да мэмарыяльнай дошкі паўстанцам Касцюшкі на Новым замку і зь белчырвона-белым сцягам прайшли да памятнага знаку "Пагоня на Грунвальд", што ля Каложы.

У Заслаўі 8 верасня якраз сканчаўся фэст сярэднявечнай культуры "Заслаўскі набат". Ягоны аздобай сталіся як рыцарскія

Народнае съята

баі, так і выступ ансамблю "Госьціца" пад кірауніцтвам Ларысы Сімаковіч. Гледачы пабачылі плястычныя кампазыцыі "Невзартнае", "Алегорыі Правялебнай Панны", а таксама фрагменты імшы "Гімны беларускага Сярэднявечча". Вялікая рыцарская сеча (бутурт) інсцінувалася эпізод з грамадзянскай вайны ў ВКЛ паміж князямі Свідрыгайлам і Жыгімонтам, але гэта ўводзіла ў зман хіба толькі ўлады. Большая частка прысутных не хавала того, што сабралася ў горад Рагнеды адзначыць Дзень беларускай вайсковай славы і перамогу пад Воршай. Было багата музыка: Уладзімер Пузыня граў на хоруме — інструмэнце, які ён рэканструяваў паводле "Радзівілаўскага летапісу", дэймуў у дуду Зьміцер Сасноўскі, сіпяваў "Палац". Таўкіліся людзі ў вакол выязной "экспазыцыі" Браслаўскага краязнаўчага музея: тут можна было паесыці бліноў, съпечаных пры табе ў старожытнай печы, купіць зробленыя на месцы гліняныя глякі й збаны.

Пад саму Воршу, на Крапівенскае поле, зъехаліся госьці зь Менску, Берасьця, Гомелю, Горадні, Магілёва, Крупак. Дзень беларускай вайсковай славы тут ладзіўся па прынцыпе народнага съята: без афіцыйных арганізатораў, спонсарскай падтрымкі, загадзя падрыхтаванай праграммы. На Крапівенскім полі не было афіцыйных прадстаўнікоў палітычных партыяў, але панаў беларускі дух. Па-беларуску прымалі прысягу каля Крыжа памяці скаўты й "зубры".

Прамаўляў Уладзімер Арлоў, сіпявалі Андрэй Мельнікаў, Зьміцер Бартосік, Зьміцер Сідаровіч, Алеś Мухін-Рабяноў, Андрэй Латушкін. Наведаў съята Барыс Хамайд — рэдактар віцебскай газеты "Выбар", што, як напісаны ў выходных звестках, выдаецца якраз на Крапівенскім полі. Дзеля

8 верасня калі Акадэміі Навук мітынгавалі сябры КХП-БНФ. Выступае Сяргей Папкоў.

таго самага поля пакінула съята ў Заслаўі Арына Вячорка, якая ўтанаравала ўдзельнікаў аршанскай імпрэзы каронамі. Карабіна Мацкевіч, што прыехала на бацькаўшчыну з Вялікай Брытаніі, сіпявалі песні з рэпертуару легендарнай "Майстроўні".

Дзень беларускай вайсковай славы паступова пазывала флёр палітыканага і "антырасейскага" съята. Ені робіцца разнастайным і на самрэч народным, захоўваючы пры гэтым свой патрыятычны характар.

Аркадзь Шанскі,
фота Анатоля Клешчку

Пікет "Маладога фронту" калі расейскай амбасады. Так пачыналася (зньізу) і так закончылася (зверху).

Ужо працяглы час між Касьцёлам і Радзімскай праваслаўнай царквой не зынкае напружаньне. РПЦ вінаваціца каталікоў у празэлітызме — “перацягваньні праваслаўных расейцаў у каталіцкую веру”. “Празэлітызм у Радзе” займаецца сам Хрыстос”, — кажа айцец Сяргей Сурыновіч, беларускі ксёндз, які служыць у Пярмі.

Каталікоў прывезьлі мусам

Супрацьстаянне ўзмаднілася ў лютым, калі Папа Рымскі Ян Павал II ператварыў чатыры апостальскія адміністратуры Касьцёлу ў Радзе ў рыма-каталіцкія япархіі: Перамянення Гасподняга з цэнтрам у Новасібірску, Святаога Клімента — у Саратаве, Святаога Язэпа — у Іркуцку. Архіяпарткі Божай Маці з цэнтрам у Маскве, а таксама заснаваную мітраполію, у якую ўвайшлі ўсе расейскія япархіі, ачоліў мітрапаліт Тадэвуш Кандрусеўч.

Гэтая змена выклікала вельмі нэгатыўную рэакцыю Радзімскай праваслаўнай царквы, якая вінаваціца Ватыкану за “экспансію на праваслаўныя землі”. РПЦ таксама выступіла катэгарычна супраць візыту Папы ў Радзе.

Маскоўскія каталікі ўдзельнічаюць у набажэнстве на прыступках храму

На “праваслаўных землях”

Беларускія ксяндзы — пра становішча каталікоў у Радзе

Праваслаўныя ладзілі пікеты, патрабуючы “прыбраць каталікоў з расейскай зямлі”. Адказ Ватыкану не прымусіў сябе чакаць. У ім, між іншага, адзначалася, што каталікі ў Радзе зьяўліліся дзякуючы расейскім уладам, якія стагодзьдзямі высыпалі іх з Беларусі, Польшчы ды іншых захопленых ёўрапейскіх краінаў у Сібір.

Розныя традыцыі

Як съведчаць сацыялягічныя дасьледаваныні, расейская грамадства пераважна прыхільна ставіцца да Касьцёлу. Паводле вынікаў экспрас-алытантнай радыёстанцыі “Эхо Москвы”, у якім узялі ўдзел некалькі тысяч чалавек, 69% слухаючых явархі згадваць як любіць...

час расыце. Радзімскамоўная газета “Русская мысль”, што выходит з Пaryже, лічыць прычынай гэтага росту адрозненіць традыцыя праваслаўнай і каталіцкай Цэркви: “Сацыяльная работа ніколі не адзыгравала ў праваслаўі сур'ёзную ролі — Царква клапацілася найперш пра выратаванье душаў вернікаў. У каталікоў, наадварот, ёсьць вялізны досьвед канкрэтнай дапамогі бедным слаям насельніцтва, стварэння сацыяльных установаў”. Дабрачынную дапамогу ад Ватыкану атрымлівае нават сама РПЦ — 20 млн. ёўра за апошнія дзесяць гадоў. Пря гэта праваслаўныя явархі згадваць як любіць...

Вернікі і касьцёлы

У савецкія часы ў Радзе дзеяньнічалі толькі дзівье рыма-каталіцкія парафіі: у Ленінградзе і ў Маскве. На сёняні ў Радзе зарэгістраваны 302 парафіі, вакол якіх гуртуюцца 500 тыс. вернікаў, дзеяньчайцца 108 касьцёлаў і капліцаў. Найвялікшыя парафіі — у Маскве, Пецярбургу, Уладзімеры, Калузе, Цверы, Самары, Сочы, Астрахані, Новасібірску, Іркуцку, Калінінградзе, Пярмі. Сярод вернікаў — як толькі расейцы, але і паліакі, беларусы, літоўці, немцы, украінцы, французы ды інші.

Радзімскія рыма-каталікі маюць свае наўчальныя ўстановы: вышэйшую духоўную сэмінарыю ў Пецярбургу і каледж каталіцкай тэалёгіі імя сьв. Тамаша Аквінскага ў Маскве. У Пецярбургу працуе радыёстанцыя “Радио Марии”, а ў Маскве выдае газета “Свет Евангелия” (галоўны рэдактар — беларус Віктар Хруль). Ёсьць у расейскіх рыма-каталікоў і афіцыйны сайт у

Інтэрнэце: Catholic.ru

Беларускі пастырь

У расейскім горадзе Пермі служыць айцец Сяргей Сурыновіч. Ён нарадзіўся ў Заходній Беларусі, вучыўся ў Горадні. Потым перавёўся ў Санкт-Пецярбург, а Сурыновіч цесна супрацоўнічаў з мясцовымі беларусамі, пад псеўданімам Яўген Бартніцкі раздагаваў газету “Krytika”, выдаў два зборнікі сваіх вершаў “Летуценык” і “Пакліканне”. Зы верасьня а. Сурыновіч пачаў выкладаць беларускую мову ў Пермскім дзяржаўным пэдуніверсітате. У Беларусі бывае часта, бо тут жывуць ягоныя бацькі, тут ён “атрымлівае сілы для далейшага съвятарскага служэння”.

“Праца ў Радзе трошкі іншая, чым у Беларусі, гарманічна злучанай з Касьцёламі стагодзьдзямі гісторыі й культуры, — кажа а. Сурыновіч. — Каталіцкія храмы ў Радзе наведвае менш людзей, і праца съвятара скіравана на індывідуальнасць. Істотныя зьяўляючыя ю нацыянальныя асаблівасці каталікоў. Да пермскай парафіі належыць прадстаўнікі 14 нацыянальнасцяў. Гэтага нельга ня ўлічаваць — трэба будаваць съвятарскую працу на наясеніні Слова Божага людзям на іх роднай мове”.

Большасць парафіянаў айца

Смаленск. Касьцёл беззаганнага зачачыя найсвяцейшай Дзевы Мары

Сяргея Сурыновіча складаюць расейцы, пераважна інтэлігэнцыя, якія “праз сваё захапленыне культурай Захаду знаходзяць сябе ў каталіцкіх съвятынях”. У Касьцёл людзі прыходзяць пазнаму. Наш зямляк прыгадвае такі выпадак. Студэнты-гісторыкі ладзілі раскопкі на адной з вуліцаў Пярмі ды знайшлі каталіцкое расп'яцце. Якім чынам яно туды патрапіла — невядома. Праз некалькі месяцаў фігуру Хрыста студэнты прынеслі ў касьцёл, а праз год гэтага студэнты прыйшлі туды сама хрысьціцца. “Як бачыце, празэлітызм у Радзе займаецца сам Хрыстос, толькі яго абвінаваціць цяжкай, чым каталіцкіх съвятароў”, — кажа айцец Сурыновіч.

Алег Тачоны

Тадэвуш Кандрусеўч: “У Маскве без надзеі цяжка”

Мітрапаліт Тадэвуш Кандрусеўч адказаў на пытаныні на-шага карэспандэнта.

“НН”: Як бы Вы асанілі сёньняшнія становішча рыма-каталіцкай Царквы ў Радзе?

Т.К.: Хоць Канстытуцыя і заканадаўства дэкларуюць усім канфесіям роўныя права, мы сутыкаемся з вялікімі цяжкасцямі. Асабліва сёлета, калі былі ўтвораны новыя структуры. Праваслаўнай царкве вінаваціць на “кананічную тэрыторыю”. Мы самі супраць празэлітызму. Але трэба акрэсліць, што пад гэтым разумеецца.

Мы лічым, што свабода сумленіння, свабода веравізнання грунтуецца на прызнанні годнасці кожнага чалавека, яго вольным выбары. А праваслаўная Царква вучыць: “Хто нарадзіўся расейцам, той праваслаўны”. Але вернікі парафіі Маскоўскага патрыярхату — гэта як толькі расейцы. Што тычыцца нашае дзейнасці на “кананічнай тэрыторыі” Маскоўскага патрыярхату”, дык Езус не падзяляў съвету.

“НН”: Мо ў гэтым пытаныні белай палітыкі, чым рэлігія?

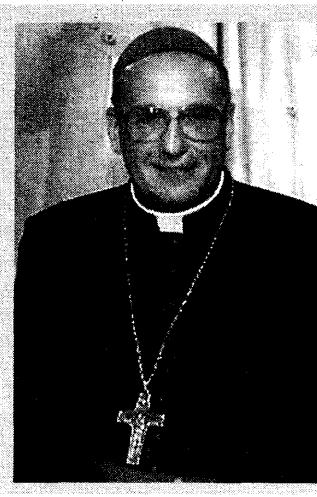
Т.К.: Так, крайня палітычныя сілы выкарыстоўваюць гэту сътуацию. Пскоўскі архіяпіскап Яўсевій нядаўна напісаў два жорсткія лісты: прэзыдэнту Пуціну і пскоўскаму губернатару.

Маўляю, “няма месца каталікам на расейскай зямлі”... У Пскоўскім касьцёле быў пабудаваны ў 1854 г., цяпер у ім школа. Мы згадзіліся пабудаваць новы касьцёл. Пасьля ліста Яўсевія ўзьніклі проблемы з будаўніцтвам...

Выдалены біскуп Ежы Мазур з Іркуцку. Нядаўна не атрымаў дазволу на візу славацкі съвятар-пробашч у Яраслаўлі. У Хабаровскім аэрапорце быў затрыманы і высланы назад у Японію а. Яраслаў Вішнёўскі. Гэта быда, што 85% съвятараў прыехалі ў Радзім з-за мяжы, з 22 краінай. Дык адкуль тут узяцца сваім съвятарам — за 81 год не пасъвяцілі ніводнага.

“НН”: У інтэрвю газэце

Тадэвуш Кандрусеўч нарадзіўся ў 1946 г. на Гарадзеншчыне. Скончыў Ленінградскі політэхнічны інстытут, Каўнаскую духоўную сэмінарыю. Служыў съвятаром у Літве, у Беларусь вярнуўся ў 1988-м. У 1989—91 г. узначальваў Беларускую каталіцкую дыяцэзію. У 1991 г. Ян Павал II прызначыў яго апостальским адміністраторам для рыма-каталікоў пауночнай часткі ёўрапейскай Радзе, біскупам Маскоўскай дыяцэзіі. З таго часу ён служыць у Радзе. У 1999 годзе абрани старшынём Канферэнцыі каталіцкіх біскупau Радзімскай Фэдэрацыі. З лютага 2002-га — мітрапаліт рыма-каталіцкіх япархій Радзе. Валодае беларускай, расейскай, польскай, літоўскай, ангельскай і італьянскай мовамі, актыўна займаецца спортом.

на змену да лепшага ёсьць. Ведаеце, у Маскве нельга без надзеі, вельмі цяжка. Калісці ж гэта скончыцца. А пакуль мноўчыя сілы гэтую сътуацию хочуць выкарыстаць. У некалькіх гаратах прайшлі мітынгі, пікеты. Але яны не разумеюць, што выступаюць супраць таких самых расейцаў. Каталікі ж ня з Marszu звязаліся ў Радзе...

“НН”: У якіх расейскіх рэгіёнах каталікоў найбольш?

Т.К.: Найбольш каталікоў у Маскве — 65 тысячай. А маём толькі два касьцёлы, яшчэ адзін нам не передаюць. Сорак тысячай вернікаў налічваеца ў Санкт-Пецярбурзе, дзе ёсьць 5 касьцёлаў. Вельмі шмат каталікоў у Калінінградзе — каля 60 тысячай. Мы стараемся друкаўцаў як найбольш літаратуры. За 11 гадоў падрэхтавалі і выдалі 400 розных кнігай. Цяпер выйшаў першы том Радзімскай каталіцкай энцыклапедыі. У кастрычніку ў Менску мае адбыцца яго прэзентация.

“НН”: А вядома, колькі каталікоў беларусаў у Радзе?

Т.К.: Сканчаем будоўлю мы ў Цверы, будзем касьцёл у Калінінградзе. У іншых месцах — каплічкі. Дзе-нідзе дамы пад капліцы пераабсталёўваю. Але на ўсюды спрыяльная атмасфера.

“НН”: Ці можна ў найбліжэйшыя гады чакаць візыту Папы Рымскага ў Радзе?

Т.К.: Ніхто ня можа сказаць пра гэта. Хоць інтэлектуалы да яго прыхільна ставяцца і журналисты ўзвесь час задаюць гэтае пытаныне. Людзі хачелі, яго. Калі Святы Айцец быў ва Ўкраіне, у Радзе ладзіліся сацыялягічнае даследаванье. Выявілася, што 60—70% людзей хачелі б, каб ён прыехаў.

A.T.

Ці спаткаюцца кіраўнікі Радзе і Ватыкану ў Маскве?

беларусаў.

“НН”: Ці будуюцца ў Радзе каталіцкія храмы? Ці ня чыняць перашкодай у гэтым улады?

Т.К.: Сканчаем будоўлю мы ў Цверы, будзем касьцёл у Калінінградзе. У іншых месцах — каплічкі. Дзе-нідзе дамы пад капліцы пераабсталёўваю. Але на ўсюды спрыяльная атмасфера.

“НН”: Ці можна ў найбліжэйшыя гады чакаць візыту Папы Рымскага ў Радзе?

Т.К.: Ніхто ня можа сказаць пра гэта. Хоць інтэлектуалы да яго прыхільна ставяцца і журналисты ўзвесь час задаюць гэтае пытаныне. Людзі хачелі, яго. Калі Святы Айцец быў ва Ўкраіне, у Радзе ладзіліся сацыялягічнае даследаванье. Выявілася, што 60—70% людзей хачелі б, каб ён прыехаў.

**На другі дзень
пасьля шумнага
святкаваньня свайго
50-гадовага юбілею
Зыміцер Падбярэскі
быў зволены
з часопісу
"Мастацтва". Мы
сустрэліся на ганку
Дому друку, адкуль
ён выйшаў з загадам
аб скарачэнні са
штату. Дзень быў
сонечны, і звольнены
Падбярэскі таксама ня
хмурны. Зрэшты, чаго
Падбярэскаму
хмурыцца: з
"Мастацтва" яго лёгка
можна "зрэдукаваць",
а вось у мастацтве ён
застанеца
непазыбежна. Мы сели
пад парасонікі ля
"Батлейкі" і замовілі
піва...**

"НН": Зыміцер, ці варты баяцца ўзросту 50 гадоў? Як Вы сябе адчуваеце ў новай даце?

З.П.: Вельмі пагана. Я, калі апрануўся і выйшаў да таксоўкі, каб ехаць туды, дзе чакалі за-прошаныя, раптам падумаў: "Божачкі, зараз бы ўзяць праста пару памідоркаў, пакет пяльменяў, бутэльку гарэлкі, сесцы аднаму на кухні і клясна ўсё гэта спажыць". Мне раптам так расхадзелася туды ехаць, я падумаў — а пры чым тут я, па сутнасці? Што такое дата? Я яе не адчуваю. Калі душа адкрыта, свабодная, пра гады не задумваешся. Узрост пачынае змяняць людзей тады, калі яны пачынаюць задумвацца над узростам.

Сустрэнемся пасьля адзінаццаці

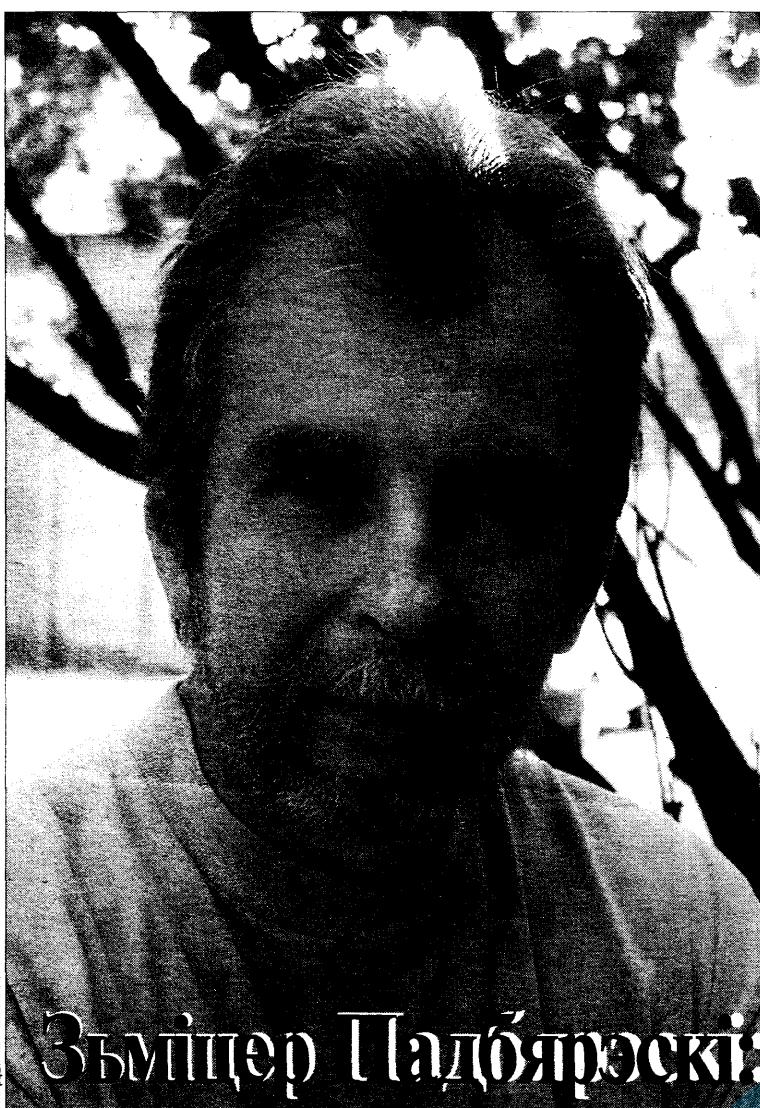
"НН": 20 гадоў назад Вы вялі праграму "Сустрэнемся пасьля адзінаццаці". Эта была візітоўка БТ, на ЦТ такай не было...

З.П.: Я не надаваў вялікага значэння гэтаму, адкуль са мной не началі вітацца прадавачкі майго гастроному. Прыйшла пэўная слава і адгукаецца аж да сέньня. Мая кніжка "Саксафон Чынгісхана" выйшла дзякуючы "Сустрэнемся пасьля адзінаццаці". Я Ірыне Халіп неяк сказаў, што шукаю гроши на выданье. Яна паабязала пагаварыць з адным чалавекам, а праз пару тыдняў прынесла мне канверт з грашым. Аказваецца, калі той мэцэнат вучыўся ў школе, яму бацькі қазалі: на вывучыш урокаў — на будзеш глядзець "Сустрэнемся пасьля адзінаццаці"! Ён сказаў, што Падбярэскага запомніў на ўсё жыцьцё. Я яму бязъмерна ўдзячны.

Саксафон Чынгісхана

"НН": У Вашай кнізе намаляваны нейкі фантастычны съвет начнога Менску. Найжо эта ўсё было ў савецкія часы — рэстараны, вар'етэ, валютныя прастытукі, вялікія гроши?

З.П.: У кнізе апісаны тое, што я асабіста бачыў альбо чуў. Быў такі асяродак! Калі нябожчык Стэф іграў у "Каменныя кветкі", там сапраўды можна было пабачыць публіку, якая прыходзіла на праста пагуляць, але й паслушаць. Там гralі Валодзя Ткачэнка, Барыс Бэрнштайн, Фіма Готкін, Лёня Златкін, ну і

Зыміцер Падбярэскі:

Стэф, натуральна. Пасьля закрыцца растварады адбываюцца сэйшны ў "Юбілейцы" ці ў рэстаране "Зялёны Луг". На той час многія музыкі працавалі ў кабаках. Гэта была на тое што прэстыжная праца, але зараблялі добра. У 80-я існавала ў Менску Аб'яднанне музычных ансамблей. У яго ўваходзілі ўсе кабацкія калектывы. І раз на квартал там зацвярджалася праграма — рэпертуар, які ім было дазволена граць. У 1983 г. выйшла "Пастанова ЦК КПСС", паводле якой музыкі маглі выконваць на больш за 20% твораў, напісаных не сябрамі Саюзу кампазытараў. А людзі ж у кабаку хочуць паслушаць модныя заходнія рэчы, а іх можна выконваць толькі праз чатыры на пятую. Дык музыкі, што складалі рапарцікі на квартал наперад, пісалі (умоўна): "Караван", музыка Ігара Лучанка, ці, скажам, "Paint it Black", музыка Эдуарда Ханка. Вось тады нашыя кампазытары ў масце плавалі! Яны атрымлівалі такія аўтарскія... Я ведаю, што некаторыя з іх раз на квартал ездзілі па кабаках са скрынёй каньяку, каб толькі на наступны квартал музыкі запісалі іх у рапарцікі.

Прозвішча дзеда па маці

"НН": Адкуль Вашая абавязнасць у музыцы?

З.П.: Ня ведаю. У мяне з музычнай навукай быў толькі адзін эпізод: бацькі нанялі хатнія настаўніка. А мы тады жылі ў шыкоўнай міністэрскай 4-пакаёўцы на рагу Ўрыцкага і праспекту. У кватэры стаяў грандыёзны рабяль. За год я наўчыўся граць дзвіюма рукамі "Петушок, погромче пої". Кожны прыход настаўніцы суправаджаўся складанай аперацый — мяне ўсёй сям'ёй выцягвалі з-пад ложка. Выцягвалі ў пыле, ускудлачанага, саджалаі за гэты рабяль. За год зъмянілася некалькі настаўніц, і ўсе съявярджаі, што такой лютасці да музыкі яны ні ў кога ня бачылі. Чыярер я вельмі шкадую. Мне

Сустрэнемся пасьля адзінаццаці

гэтага не стае, я не могу пісаць пра музыку як музыказнаўца. Магу пісаць на ўзроўні прасувутага журналіста.

"НН": Хто Вашая бацькі?

З.П.: Мой родны балька памёр, як я ўжо скончыў універсітэт — у 1975-м. Маці доўгі час адпрацавала загадчыцай аддзелу ілюстрацый у выдавецтве "Мастацкая літаратура", яна мастачка. Яе ўнучка, а мая племяніца Наста чыярер вучыцца ў Акадэміі мастацтваў на аддзяленні тканін у спн.Бартлавай — нарадзілі гены адгукнуліся. Дзед мой быў унікальны асобай. У часе эвакуаціі працаўшы дырэктарам опэрнага тэатру ў Ніжнім Ноўгарадзе. Пасьля ўзначальваў кінахроніку Беларусі, быў старшынём радыёкамітэту. Нават месяцы трэх адпрацаўшы намеснікам міністру культуры. Аднак тады ў нейкай беларускай вёсцы падчас паказу кінафільму загадзэўся клуб і загінула шмат людзей. За гэта майго дзеда зънялі з працы.

"НН": А ці ня маеце Вы да-
чынення да славутага роду
Падбярэскіх?

З.П.: Я нашу прозвішча дзеда па маці. Гадоў з дзесяць тату мяне адшукаў Вацлаў Падбярэскі з Гданьску, які вядзе хроніку роду Падбярэскіх і цвердзіць, што род паходзіць з Другага княства. Мы з панам Вацлавам зрабілі запыт у расейскі Вайскова-гістарычны архіў. Яны даслалі дакументы пра трох Падбярэскіх, больш за ўсё мяне ўразіў мой (як я ўсё ж лічу) продак — палкоўнік Пятро Падбярэскі, ураджэнец Магілёўшчыны (мой дзед таксама з Магілёўшчыны), які ўдзельнічаў у задушэнні пастаўніні Касцюшкі, за што быў узнагароджаны ордэнам. Паручнік Павал Падбярэскі быў забіты на Каўказе падчас чачэнскай кампаніі. Пасьля я пазнаёміўся з Эдвар-

дам Падбярэскім зь Вільні, скульптарам. Ён мне паказаў дамок, які належаў гарадзкому судзьдзю Падбярэскаму, — занядбаны двухпавярховы будынак у цэнтры старой Вільні. Кажа, калі ёсьць гроши — выкупляй. А потым я пабачыў на франтоне Збору Св.Пятра і Паўла ў Вільні герб Падбярэскіх, побач — гербы блізкіх суродзічаў, Пацаў. Таму я да журнالіста Валодзі Паца падкаціўся — мы, кажу, з табой сваякі. І яшчэ Эдвард паказаў просьценкі будынак у клясычным стылі — палац Падбярэскіх, дзе падчас паўстання Каліноўскага каваліся ядры для паўстанцаў. Палацык потым быў сканфіскаваны царскімі ўладамі.

Джаз-фестываль і новая кніга

"НН": Мо і сапраўды Вашыя карані ў Вільні. Дай Вільня Вам больш пасуе, бо Вы любіце джаз. А ці ж Менск можна лічыць джазавым горадам?

З.П.: Хутка можна будзе. На джазавыя канцэрты ходзяць вельмі прыгожыя жанчыны, а гэта першы паказынік. Прыгожыя жанчыны наведваюць толь-

Эўропы.

"НН": Пасьля Вы напішаце новую кнігу пра джаз...

З.П.: Новая кніга ўжо практычна ёсьць. Я дамовіўся з Юр'ем Цыбіным выдаць не-вялічкі зборнік пад называй "Брыдкія аповеды", накладам штук 500. Кніжка выйдзе на вельмі таннай падмочанай паперы з адбіткамі донцаў бутэлек, селядцоў, з нейкімі тлустымі плямамі.

Без ланцуза

"НН": То бок Вы цяпер будзе адпачываць і набіраць нахіненне?

З.П.: Не. Ня думаю, што я буду адпачываць, — я ня з тых людзей. Чыярер маю час, каб выбраць, што рабіць. Адчуваў бы побунную свабоду, калі б — пра-бачце за калямбур — мне на тэз было пісаць тэкстоўкі для "Свабоды" на ўесь наступны тыдзень. З другога боку, цень шкадаваньня па "Мастацтве" ёсьць. Мы працавалі ў часопісе па 20 год. Добрая была каманда.

Хачу зрабіць тое, чаго ў беларускай культуре не было. Я пакуль ня ведаю, што гэта будзе — бібліяграфічны даведнік ці энцыклапедыя папулярнай бе-

ки тое, што заўтра стане самым запатрабаваным. У свой час на канцэртах аўтарскай песні зьявіліся шмат прыгажуну.

Менская джазавая публіка рэзка амаладзілася, і гэта падобна да таго, што мы бачым у Польшчы, Літве. На канец лістапада рыхтуеца фестываль — такога сур'ёзнага ў Менску яшчэ не было. Я садзейнічаў тому, што Малы тэатар нараэшце прыдбаў багатага спонсара. Яны заключылі дамову, але запатрабавалі, каб на фэсціве былі сусветныя зоркі. Малатэатраўцы, па чутках, хочуць запрасіць Чарлі Хайдана, які апошнія 5 гадоў мінуеца лепшым кантрабасистам съвету. Называючы імёны Аркадзія Шылклогера, Андрэя Кандакова. А Польскі інстытут плянуне ў гэтыя ж дні запрасіць Томаша Станьку. Калі ўсё атрымаецца, Менск можна будзе зацільваць да джазовых цэнтраў

ларускай музыцы. Хачу падніць матэрыял і зьвесці ў адну кніжку ўсё ад часоў стварэння аркестру Эдэя Рознера. Тая ж Iра Халіп — праўнучка першага кіраўніка гэтага аркестру Юр'я Бяльзацкага. Усё — гэта ня толькі людзі, якія съпяваюць песні, а і людзі, якія працаюць у шоў-бізнесе, мэнеджеры і пра-дусары, гукарэжкысы. Гэта трэба рабіць неадкладна. Натура съходзіць: зъяжджаюць людзі, паміраюць людзі. Там будуць, з аднаго боку, "Песніяры", а з другога боку — "Імпэт" і "Жыгімонт Ваза". Тыя выканаўцы, якія пакінулі сълед у беларускай музыцы. Падставай будзе, відаць, хоць бы адно больш-менш тыражаванае выданье запісу. Насуправер перакананью, што ў нас нічога не адбываецца, я бачу, як ідзе жыцьцё.

Гутарыла Святлана Курс

У цэнтры кнігі —
вострасюжэтны
раман пра жыцьцё
джазавых
музыкантаў, што
працаюць у гатэлі
"Інтурист" часоў
СССР.

Замаўляйце праз
"Кнігі — поштай"

Стракапытаяўскі пагром

Гэтую гісторыю я ўпершыню пачуў ад сваёй бацулі, Марыі Раманавай, у сярэдзіне 70-х. У часы БССР тая падзея была вядомая як "Стракапытаяўскі мяцеж". Ізраільская гісторыкі называюць яе "Гомельскім пагромам 1918 г." А для маёй бацулі ўсё гэта — дзіцячыя ўражаныні. Во што яна распавядала.

Рэвалюцыя — прыкрая неспадзянка

"Бацька і маці мae паходзілі з вёскі Баршчоўка, што між Речыцай і Гомелем. Гэта былі звычайні сяляне. Бацька Сазонт нарадзіўся ў 1877 г. Маці Вольга — годам пазнейнай. Сям'я была незаможная. І ў бацькі, і ў маці было па пяцёра-шасцёра братоў і сёстраў. Зямлі на ўсіх бракавала. Ніякіх перспектываваў у вёсцы для іх не было. На пачатку XX ст. нямала нашых аднавіяскоўцаў эмігравалі ў Сыбір, дзе зямлі можна было браці колькі заўгодна. Калі мне споўніўся год, зъехалі і мы. Пасяліўся бацькі на ўскраіне Чыты. Напазычалі грошай у эмігрантаў-свякоў, набраў зямлі пад грады і працавалі ад рана да рана. Бацькі вырошчвалі капусту. "Баршчоўская" капуста лічылася ў Чыце найсмачнейшай. Праз два гады бацька прыкупіў млын на Ангары і заарадаваў у мясцовых

кітайцаў пякарню. Неўзабаве мы пабагацелі й зажылі па-панську: уласная пякарня (выкупілі), двухпавярховы дом у цэнтры Чыты, свой "выезд" з кучарам. Дарэчы, у Чыце найбольш заможнымі рабіліся не тубыльцы, а беларусы і ўкраінцы, якіх панаехала туды мо некалькі тысячай. Мясцовыя занадта многа пілі гарэлкі і не любілі працаўцаў. Нават у найміты мой бацька браў іх неахвотна, аддаючы перавагу цвярозым і працевітым кітайцам.

Пры канцы 1916 г. бацькоў пачягнула дахаты. Яны прадалі ўсё, што мелі, а гроши паклалі на банкаўскі акрэдытыв. Старэйшы бацькаў брат, Мінай Раманаў, на той час ужо меў у Гомелі ўласны гатэль і працаваў у клясыкі капитал ў якую-небудзь камэрцыю пры гатэлі. На Радзіму мы вярнуліся на пачатку 1917 г. І тут здарылася прыкрая неспадзянка — лютаўская

рэвалюцыя. Банк, які ўзяўся перавесыці з Чыты ў Гомель бацькавы гроши, збанкрутаваў. Бацькі зрабіліся жабракамі. Усей маёмасці ў іх было — адна волатка, у якой выйшлі з цягніка.

“Залаты якар”

У Гомелі мы пасяліліся ў старэйшага бацькавага брата Мінай, у ягоным гатэлі “Залаты якар”, што стаяў на вул. Замкавай (цяпер — пр. Леніна), на тым самым месцы, дзе цяпер крама “Старт”. Месца было надзвычай зручнае — чыгуначны вакзал. Там жылі пераважна бедныя габрэі. Дагэтуль памятаю колькі сем'яў: Ефэ, Шнэсеронсы, Мельнікі, Майнц, Фэльдштэйны, Плісецкія. Гомельская габрэя зраймаліся пераважна гандлем і рамёствамі. Хтосьці скупляў у рыбакоў на Сажы рыбу гуртам, а потым прадаваў яе ўраздроб на рынку. Хтосьці гандлюваў малаком і зелянінай. Абсалютна ўсе краўцы, шаўцы, дантсты і аптэкарэ былі габрэямі. Заможнымі лічыліся Мельнікі, што мелі ўласную чыгульню. Боруха Мельніка называлі няйначай, як “гомельскі Ротышыльд”. Мясцовай знакамітасцю быў піяніст Салімон Майнц — ён скончыў Варшаўскую кансерваторию і жыў з уроکаў музыки.

Усе гомельскія габрэі вызначаліся палыміяй рэлігійнасцю. У суботы нашыя суседзі хадзілі ў сінагогу, што была ў раёне Замкавай (сёньня ў тым будынку месціцца архіў ЗАГСу). На пры vaczalных вуліцах і асабліва на рынку панаваў ідыш.

Мае бацькі, простыя сяляне, стваліся да габрэйскіх суседзяў досыць прыязна. Ня памятаю, каб нехта з іх абражала суседзяў з-за того, што яны “іншаверцы”. Амаль усе мае сяброўкі на той час былі габрэйкамі. У суботы я хадзіла ў госты да сёстраў Рывы і Ханы Мельнік, і іхны бацька, чыгульник Борух, прасці мяне: “Манечка, зрабі

ласку, нашчыпай лучынак для самавару, бо нам сёньня нельга”.

Габрэй хавалі ў бочках

Аднойчы раніцо ўсе мы прачнуліся ад страляніны і ляманту, што чуліся з прывакзальнай плошчы. Там сноўдаліся нейкія вайскоўцы са стрэльбамі. Ужо пазней дазваліся, у чым спраўа: два палкі Чырвонае войска, набраныя ў Розані і Туле, уцяклі з белапольскага фронту і цягнуліся дахаты ў Расею. Узначальваў іх былы царскі генэрал Стракапытаяў. На шляху ў дээрціраў ляжаў Гомель. Яны зладзілі ў нашым горадзе габрэйскі пагром.

Цэлы дзень мы баяліся выходзіць на вуліцу, назіралі за пагромнікамі з вокнаў. Добра памятаю, як салдаты пабілі вітрынае шкло ў чыгульні Боруха Мельніка і выцягнулі вялікі бутэлькі з адэкалёнам. Адэкалён яны выпілі на вуліцы, а чыгульню падпалилі. У той самы дзень пачалі лавіць на вуліцах габрэяў. Колькі нашых суседзяў павесілі на ліхтарах ля вакзалу. На другі дзень на галавах мерцвякоў сядзелі крумкачы і дзяйўблі вочы. Было страшна, але цікава. Мне хацелася на вуліцу, але бацькі не пускалі. За пагромам мы з братам Сашам (быў ён на 2 гады старэйшы за мяне, дзесяцігадовую) назіралі з вокнаў. Маці адганяла нас, каб не глядзелі на шыбенікаў.

Вайскоўцы выглядалі жудасна: брудныя, барадатыя, падпітыя дзядзькі ў доўгіх шынялях. Яны стралілі ў паветра з ружжаў і голасна мацокаліся. Потым невядома адкуль узяўся праваслаўны поп з харугвой, які цягнуўся з салдатамі і заклікаў “біц жыдоў”.

Неўзабаве да нас прыбеглі габрэі-суседзі, мо чалавек з дзесяццю. Памятаю толькі дзявочыя сінагогі Мельніка і Шэндаравых, бо з іх дзесяцьмі я сябравала. Габрэі страшна баяліся пагромнікаў.

У гатэлі “Залаты якар” быў вялікі склеп, дзе стаялі бочкі з пад віна, селядцоў і салёных гуркоў. Мае бацькі схавалі габрэяў у бочках, а зверху навалілі нейкія скрыні. У той самы дзень да нас прыйшлі пагромнікі. Бацьлы іх на ўласныя вочы Запомніліся, што яны ўсе чухаліся, як сівіні. Дээрціры былі чымосьці разъюшаныя і паводзілі сябе вельмі нахабна. Маці сустэрэла іх з аброзом у руках. Бацька падрыхтаваў самагонку. Пагромнікі з ганку спытаўся: “Дзе тут жыдава хаваецца? Пакажыце нам жыдаву!” Маці маці запэуніла, што яна шчырая праваслаўная і ўласнымі рукамі готова перадушыць усіх хрыстапрадаўцаў. Бацька выставіў пагромнікам усю самагонку, што была ў хате. На шчасце, салдаты ня ведалі пра вінны склеп. Выпілі, перархрысьціліся на аброз і сыці. Суседзі-габрэі хаваліся ў бочках да канца пагромаў. Маці і бацька наслі ім ежу і піво.

Назаўтра салдаты пачалі страліць з гарматай па гатэлі “Савой”, што быў на вуліцы Румянцаўскай (цяпер — Савецкая; сёньня на тым месцы стаіць так званы “Стары ўнівермаг”). У гатэлі зачыніліся былі чэкісты. Яны адстрэльваліся, але “Савой” ўсё ж разбурылі, а аздалевых чэкістаў (габрэяў і латышоў) пастралялі й перавешалі.

Пагром дадзіўся колькі дзён. Потым у горад увайшли чырвонаармейцы і павыганялі дээрціраў.

Нас з братам нарэшце выпусцілі на вуліцу. Мо з палову дамоў ля чыгуначнага вакзалу і ў раёне так званага “Гарэлага балата” (цяпер — вул. Рагачоўская і Веткаўская) было спалена. Паўсюдна лунала пер'е з падрачных падушак. На бруку ляжалі непрыбранныя трупы, сядр іх мі пазналі некаторых знаёмых.

Ужо потым суседзі-габрэі працяноўвалі маці і бацьку гроши за выратаваныне. Але бацькі адмовіліся. Маці сказала, што ўсе мы суседзі і таму, маўляў, мусім дапамагаць адзін аднаму.

З Рывай і Ханай Мельнік, а таксама зь Нюсяй (Няхамай) Ефэ мы доўга сябравалі. З Няхамай я вучылася ў Ленінградзе. Пасыль вайны Няхама Ефэ, дыплямаваная інжынэрка, пераехала з мужам ва Ўфу. Падчас “справы дактароў” яе “вычысьцілі” з працы па “пятым пункце”. Праўда, потым аднавілі. Рыва Мельнік пасыль вайны пераехала ў Расею, а потым у Ізраіль. А яе малодшая сястра Хана загінула ў Бабіні Яры. Нацысты дарабілі тое, што яна здолелі зрабіць чырвонаармейцы-пагромнікі...

Уладзіслаў Ахроменка

Васімігадовая Марыя Раманава з братам-гімназістам Сашам. Чыта, 1916 год.

Злева направа: Марыя Раманава, Рыва Мельнік, Хана Мельнік, Няхама Ефэ. Гомель, 1925 год.

Уладзімер Лобач

Параходавішча

IPBEX-PROMEDIA

На пачатку 80-х, калі слова "кампютар" было гэтым жа экзатычным, як і "даляр", для сярэднестатыстычнага новапалачаніна, што перарос "хованкі" і "вайнушку", але яшчэ не спазнай салодкага хваліваньня першай закаханаасці, шлях эвалюцынага разъвіцца быў даволі просты. Хлопчыкі ўзорныя, паслушманныя бацькам і паказальнія ў школе, праходзілі падлеткавую ініцыяцыю пад кваліфіканай апекай трэнэроў спартовых сэктыву ці кіраунікоў гурткоў па інтарэсах. Праўда, сустракаліся такія экзэмпляры не часьцей за чорных буслоў. Да сягнуўшы ж старэйшага школьнага ці студэнцкага веку, "хлопчыкі-званочкі" раптоўна выяўляліся юрлівымі монстрамі ці апантанімі служкімі дагэтуль анатімнага крывіцкага бoga мясцовых алькалеїдаў. Аднак для пераважнай большасці "нормальных пацаноў" аб'ектыўны разрыва паміж школьнім і сяменым выхаваннем запаўняў фэнамэнальны інстытут урбаністычнай сацыялізацыі — "двор". "Старыя", што яшчэ не перасагнулі паўналецца, "маладыя", "малыя" — усе прыступкі дваровай гіерархіі жылі па нікім не пісаных, але авабязковых законах, што рэальна і жыцьцёва (дае бойкай, а дае зъедліўмі кінамі) тлумачылі такія кніжныя паняткі, як "гонар", "здра́да", ці "сяброўства". Двор даваў адказы абсалютна на ўсе пытанні, асабліва на тыя, што замоўчаліся дарослымі. Пайсыці на двор — пайсыці ў сьвет. Двор, для малога гараджаніна, — месца, адкуль пачынаецца Радзіма.

Навапалацкі двор пачатку 80-х быў невылечна хворы на выбуховую ліхаманку. Патроны, дэтанатары, пугачы, самастрэлы, выбуховыя пакеты, салетравыя ды парадавыя "ракеткі" — на мэнклятура мілітарысцкіх забавак была надзвычай шырокай, а на пэрсанальным узроўні залежала ад асабістай фантазіі і спрэктаванасці ў пратэхнічнай справе. На кожным рагу і асабліва на будоўлях страляла, гримела, ірвалася так, быццам гэта быў ня горад беларускіх нафтакімікаў, а нейкі Бэлфаст. Дзякаваць небу, глупота накіталі вахабізму ці іншай рэлігійнай упёртасці была нам невядомая, таму "пулялі", "бамблі" і "бабахалі" мы нязмушана і шчыра, салютуючы хіба партызанскім генам, што ёсьць невытрутным элемэнтам беларускай крыві.

Рэакцыя дарослых на "небясьпечную гульню" была даволі млявай: шточвэрц у клясе зьяўляўся ўчастковы, які абыякава распавядаў пра чарговую партыю высмаленых вачэй ці адарванных пальцаў у нашым родным горадзе. Гэтыя выпадкі настолькі пачасціліся, што атэлі і гаспадарчыя крамы перасталі прадаваць марганцоўку, аміячную салетру, фарбу-парашок "серабранку" ды іншыя "радасці школьніка" ў непаўналетнія руки.

На сёньняшні розум я, вядома, парадай бы тагачасным "бацькам гораду" легалізаваць і ўзяць пад свой кантроль выбуховую жарсць навапалацкіх падлеткаў. Перакананы, што гурток "юнага падрыўніка" імя

К. Заслонава" ў мясцовым Палацы пляніроўкі, кіраваны вэтэрнамі апераціўнікамі "Канцэрт", быў бы самым масавым і займаў бы выключна прызыўныя месцы на спаборніцтвах.

Сыравінная блакада штурхнула юных падрыўнікаў да пошукае дзейнасці "па месцах баявой славы". Плянірамі ў гэтай справе сталіся "старыя" майго двара — Лук'ян, Бандэра, Стary, Лабэка, Гела, Паша Чукальскі (мняушкі да апошняга ніяк не прыставалі). Яны цераблі съцежкі да шматлікіх доўгіх, ліній абароны, закінутых нямецкіх могілак ды іншых радовішчаў часоў апошняй вайны. Дагэтуль для мяне вобраз другой сусветнай грунтуеца не на журавінавай падліве шматлікіх кінастужак, не на склератычных трывіненнях вэтэрнаў, але на ціхіх аповедах майбі бабулі Ксені, на жоўтым пясошку ў вачніцах адкапанага чэрата і на паскудным мокрым халадку між лапатак, калі, ляснуўшы папярэдне рыдлёнікай, выцягваеш на белы сьвет міну, што схібла сорак гадоў таму.

Экспэдыцыі "старых" былі ахутаныя неверагоднай таямніцай. Часам яны выбіраліся "на раён" аўтобусам, часам не куды шыбавалі пешкі. З часу тых выправаў дварове жыцьцё ажыло — па руках пайшли нямецкія й савецкія патроны, брудна-зялёныя трубкі пораху, спражкі і гузікі са свастикамі ці зоркамі... Усе гэтыя рэчы выконвалі функцыю адмысловай валюты. На порах можна было выменяць ўсё: старыя манеты, маркі, калекцыйныя машынкі-мадэлікі, вэнджанага ляшча, цыгарэты і нават банальнія грошы. Вось тады, разам з гаркавасаладкаватым парадавым дымам, што да сьлёў рэзай вочы, і залунала ў паветры майго двара загадкавае слова "Параходавішча". Спэкулюючы парадах, "старыя" адмысловыя распальвалі ў без таго гострую цікавасць да чароўнага месца, дзе порах валаўшца скроў, нібы съмечце, — толькі зьбірай. Адначасова "Па-

раходавішча" ў іх апавяданьнях мела злавесную, пагрозылівую аўру, бо, маўляў, шлях да яго пралягаў праз мінае поле, дзе ўжо не адзін ахвотнік да пораху быў раскіданы на чатыры вягры. Але найвялікшай небяспекай, паводле словаў Гелы ці Лук'яна, былі "мясцовыя", якія пільнавалі Параходавішча, што чэрці Папараць-кветку, зьбіваючы на горкі яблук любога прыблуду, акрамя "старых", натуральна.

Аднак неўзабаве парадавая ручайна, што жывіла арсэналы нашага і суседніх двароў, перасохла.

"Старыя", як і раней, рэгулярна выпраўляліся на промысел,

але пасыла вяртаныя маўчалі ды імкнуліся са сваімі важкімі, пералецкімі зямлёмі торбамі хутчэй скаваца ў падвале Гелы.

Па ўсім было відаць, што хлопцы ахаланулі да пораху і дробязных абменаў на непатрэбныя рэчы і ўзьбіліся на нешта больш цікавое.

Гэтая акалічнасць і дазволіла мне патрапіць на рабочы часу.

"Соль" парадавішчанскай зямлі, якая, уласна, і вабіла "далакопаў" старэйшага веку, была непадалёк — у невялікай балаціне, што атачала за-

паветную тэрыторыю з усходу.

Нібыта буслы ў пошуках жабаў,

па лыткі ў тарфянай жыжы

плюхалі па балоце Паша, Лук'ян

і нейкі мясцовы Андрон, пэрыядычна працінаючы чорнае месіва

прэнтамі-шчупамі. Рэшта каманды, пасеўшы на сухіх купінах,

чакала вынікаў гэтага палявання,

паліла цыгарэты ды "травіла"

байкі з жыцьця пашукаўкі-нелегалаў.

"Есьцы!" — Лук'ян занурыў свае рукі ў съмядзючую тварину па самыя плечы.

Съледам на бераг вылецела нешта важкае, шчыльна ablеплена

гразей, даўгаватае, але ня

пэўнай формы. Пасыля таго як

знаходку памылі ў ручайні, яна

з камякі бруду ператварылася ў

артылерыйскую боегалоўку 45-

га каліbru. Ніштаватая цаца з

тупым мыском і дыхтоўным

мядзяным пасікам бліжэй да

пяткі на мела анікіх прыкметай

карозій, нібы запраторылі яе ў

гэту балаціну толькі ўчора.

Пасыля першай "саракапяты"

справы пайшли лацьвей, і пры

канцы маёй першай вахты на

Параходавішчы ўжо 14 жалезных

блізнянтаў грэліся на тра-

венскім сонейку. Але адкуль

чамі ўсю дзялянку, шукаючы нейкіх съвінчых далікатэсаў.

Порах, як высьветлілася, зусім не разылягаўся тут шчыльным покрывам, а вымагаў даволі актыўнай земляробчай дзеянасці. Што праўда, дзе ні капні — порах быў паўсяполь. Аднак у кожным кутку — розны і ў розных колькасцях. Найбольш распаўсюджанымі былі кавалкі цёмна-зялённых трубак (знайсці цэлую было надзвычайнаудачай), якія пераважна і выкарыстоўваюцца боегалоўка, у левым вуху працяглі і нудна звязвінала, а адразнілі з такім мояці стаў ціснуну на мачавы пузыр, што адліваў карцела кожнія пяць хвілінаў. "Малы, калі сышы, ідзі дадому адзін. Дарогу ведаеш. Калі не — хадзем зьбіраць ламаччу", — сказаў п'яневаты ўжо Бандэра. Лепей загінучы, чым атрымаць яняславу "сцыкуна"! Так, у кожным разе, падавалася на мой дзесяцігадовы розум.

Вогнішча традыцыйна раскладалі ў вялізной варонцы ад авіябомбы, што й было адной з нормай бясылекі. Самі гледачы ўкладаліся за дровамі не далей як за 20 мэтраў. Я ляжаў за камлём самай магутнай, якую толькі мог знайсці паблізу, яліны разам з Пашам Чукальскім. На ўсе ягоныя заклікі "Зыр, малы! Зыр!" я толькі глыбей уціскаў свой нос у хвою. Здавалася, варта толькі прыўзінці галаву, як аскепак уваліцца прамік вачэй.

Выбух прагучаваў хвілі праз пяцінаццаць і нічога супольнага ня меў з маймі ўяўленнямі і страхамі. Уражанье было такое, быццам нехта з усяе моцы лупануў па вялікім бунне, пакладзеным на зямлю, — гук быў рэзкі і глухаваты. Ніякіх заўважных пераменаў не адбылося. На месцы выбуху толькі курэла зямля ў варонцы, ды біў у нос саладкаваты, пярхлявы пах.

"Салюты" адбываліся два-три разы на месяц. Дарма што побач пралягала ажыўленая шаша — раптоўная грымоты, відаць, нікога не цікавілі, бо ніводнага разу на Параходавішча не завіталі міліцыянты. Вайскоўцы-салёры былі, і мы нават мелі матчымасць назіраць за іх працай, якая супрадавалася адчайнымі мацюкамі і праклёнамі на адрес ліхога месца, дзе кожная пядзялі ажыўленая шаша ў снарадным аскепакам, ці то нейкай нічога ня вартай жалезіней.

Двор, для малога гараджаніна, — месца, адкуль пачынаецца Радзіма.

часцю. Часам яны выбіраліся "на раён" аўтобусам, часам не куды шыбавалі пешкі. З часу тых выправаў дварове жыцьцё ажыло — па руках пайшли нямецкія й савецкія патроны, брудна-зялёныя трубкі пораху, спражкі і гузікі са свастикамі ці зоркамі... Усе гэтыя рэчы выконвалі функцыю адмысловай валюты. На порах можна было выменяць ўсё: старыя манеты, маркі, калекцыйныя машынкі-мадэлікі, вэнджанага ляшча, цыгарэты і нават банальнія грошы. Вось тады, разам з гаркавасаладкаватым парадавым дымам, што да сьлёў рэзай вочы, і залунала ў паветры майго двара загадкавае слова "Параходавішча". Спэкулюючы парадах, "старыя" адмыловыя распальвалі ў без таго гострую цікавасць да чароўнага месца, дзе порах валаўшца скроў, нібы съмечце, — толькі зьбірай. Адначасова "Па-

Сайраўдная ўдача пасьміхнулася салёрам у 1985-м, калі Параходвічча ўжо згубіла свой сакрэтны статус і стала адкрытай зонай для ўсіх аматараў піратэхнічных практикаванняў. Нейкія хлопцы, рычуны порах на бесперспектыўным з гледзішча "вэтеранаў" месцы, закапаліся глыбей, чым звычайна. Нечакана адна за адной "паперлі" боегалоўкі. Калі яму пашырылі ўзачысылі, высьветлілася, што "саракалткі" ляжаць шчыльнымі радочкамі, а колькасць іхная не паддаецца злічэнню. Паколькі на той час "сур'ённыя" людзі на Параходвічча ўжо даўно не зьяўляліся, а малеча, якая там круцілася, цікавілася выключна порахам, знаходка на столкі ўзрадавала, колькі напалохала. Інфармацыю аナンімна скінулі мянтам, тыя выклікалі вайскову.

Мяркуючы па памерах яміны, што засталася на месцы штабэлю, салёры вывезлі з Параходвічча кубамэтраў восем боегалоўк.

Падзея гэтая была па-свойму сымбалічнаю, бо месца, аддаючы апошні скарб, разьвітвалася і зь лепшымі часамі сваёй пагрозылі вайны. На пачатку 90-х тапонім "Параходвічча" больш не выклікаў хвальяльных асацыяцый ў наваполацкіх падлеткаў.

А ў тым 1983-м "параходава ліхаманка" віравала на ўсю моц. "Паліавы сезон" пачаўся быў даўолі рана, пры канцы красавіка. Памятаю тую вясну і засмучаныне спакутаванай па "салютах" брыгады пашукавікоў, бо ўсе

мятаю, як прысёу рэфлектора на ад сполаху. Калі ачомаўся, хлопцы ўжо стаялі перад Андронам, які растапырыўся "ракам" і ціха галасіў: "Ой, бля! Ой, бля! Ой, бля!" Яго пляскалі па сціні, спрабавалі паставіць на ногі, але той упарты трymаў сваю паставу, ківаў уверх-уніз галавой ды цяньнуша сваё.

Бандэра першым заўважыў, што з Андронавага азадку пльве кроў. Калі сцягнулі нагавіцы і майткі, на яснае вечаровае неба вылуپіліся заплаканыя чырвоным ягадзіцы. На правай з іх, быццам выбітае вока, чарнела ніштаватая рваная дзірка, з якой вытыркалася жалезнай стрэмкай. "Старыя" на поўным сур'ёзе началі абміркоўваць правядзенне мэдычнай аперацыі ў паліяльных умовах. Плян быў геніяльны: адзін з "фаўсташ" віна меркавалася выкарыстоўцца ў якасці анэстэзіі, другі — для дэзінфэкцыі; перавязачным матэрыялам мусіла служыць кашуля. Галоўная роля адводзілася Бандэру, які сваім тонкім і учытковым пальцамі павін быў вызваліць Андронаву задніцу ад залётнага элемэнту, не прадугледжанага анатоміяй. Працэдуру анэстэзіі Андрон пераносіў стаічна, але, як толькі справа дайшла да дэзінфэкцыі, ён зароў, як лось падчас шлюбнага гону. Хлопцы яго сарамацілі: ты ж адзіны ў сьвеце, каму віно ліоць ня толькі ў горла, але яшчэ і ў дупу. Абязболівальнэ прынесла свой плён, і, калі Бандэра прыладжваўся да раны, Андрон толькі жаласна рожкаў,

Ініцыяцыя агнём давала ні з чым не парадаўнальнае адчуваўнне праудзівага жыцця ў свабоды.

больш-менш значныя варонкі яшчэ стаялі застыя талай вадой. Гэта рабіла фінальнае вогнішча небяспечным. Але жарсыць падрыўнікоў-нефармалаў перасіліла сумневы ѹзасцярогі: "саракапятку", аблакадзеную сушняком, размысьліць ў невялікай западзіне, самі ж залеглі мэтраў за 50, у самым лясным гушчары. Калі выбух не прагучаў ні праз 20, ні праз 40 хвілін, чаканыне стала гнітліва-трыўожным, а жарты — нэрвовымі. Дурата сітуацыі паглядала яшчэ і ў тым, што вогнішча было раскладзена блізу сцяжыны, якая выводзіла з Параходвічча. Цяпер, каб аблінцуць небяспечнае цяпельца і выбрацца на бальшак, трэбы было зрабіць вялікае кола, ды яшчэ па разбухлым вясновым балоце. Піstryкнуць па носе "гарадзкім" захадзею Андрон з Калектывуна, які ад боепрыпасаў заўсёды простишаў. Адпускаючы "салёныя" жарты ў наш бок, Андрон пачырахуя ў бок жэгліцца. І чамусці адразу ўсім нам пагроза выбуху падалася нечым надуманым; усе паўскоквалі съедам...

Андрон жа падышоў да папялішча і зь пераможным выглядам распішлі прарэх зашмальцаўных сініх школьніх штаноў. Скуль было Андрону ведаць, што мачыцца на прысадак — грэх. Што ў крыдзіцеля агню ў лепшым выпадку на "прычынным месцы" высыпае "вогнік".

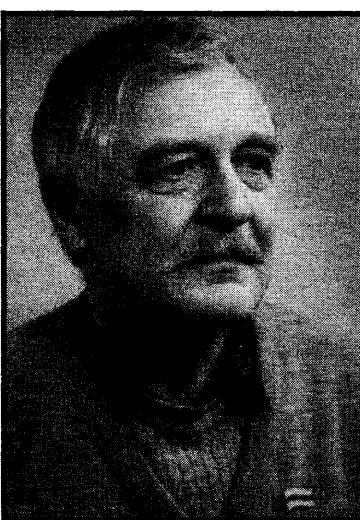
Як грымнуў выбух, я на бачыў. Памятаю толькі нейкія палкі і трэскі, што валіліся аднекуль з неба ў шызы дым, па-

Фугас пад дзіцячым садком

У Палацкім раёне абяшкоджаныя нямецкія авіяціны фугас часоў другой сусветнай вайны вагой 600 кг. Знайшлі яго 4 верасьня ў Ветрыне. З-за моцнай сілкі аблінела возера, на беразе якога знаходзіцца дзіцячы садок, дык фугас і паказаўся з вады. Супрацоўнікі сапёра-піратэхнічнай групы палацкай вагой 600 кг. мелі досьведу абяшкоджання такіх моцных выхуховых прыладаў, таму выклікалі сваіх сталічных калег. Фугас выцягнуў лябёдкай і вывезўлі для зынішчэння. А 3 верасьня, напярэдадні "Даждынак", у Палацку на вул. Ленінградзкай будаунікі знайшлі мінамётную міну калібрам 82 мм.

Паводле БелаПАН

Артур Вольскі не дажыў 18 дзён да свайго 78-га дня нараджэння. Ён належаў да пакаленія ўдзельнікаў другой сусветнай вайны. Рэдкі для Беларусі паварот лёсу: нацыянальна съведамы творца апынуўся на Далёкім Усходзе, у флеце. Застаўся жывы, навучыўся цаніць жыццё ды яшчэ больш палубі ў Бацькаўшчыну. Вольскі ўсё жыцьцё рабіў беларускую справу. Выдатныя дзіцячыя кнігі, высокамастацкія і сучасныя, з запамінальнымі вобразамі, зрабілі яго папулярным. Ён шчодра сеяў у дзіцячых душах зярнікі беларускасці. І калі павеяла зъменамі, стаў у шэрагі змагароў за рэзальную свабоду Беларусі. Уступіў у Народны фронт, быў сябрам Сойму БНФ "Адраджэнне" й Партыі БНФ. Праз свае літаратурныя контакты дапамагаў Фронту завязаць першыя сувязі з калегамі з Украіны, выяжджаў у літаратурныя і ад-

кветкі да манумэнту Перамогі ў Менску, і прыгожа, з узнагародамі шпацираваў разам зь іншымі падчас Дня беларускай вайсковай славы. Ненавісімі беларушчыны падступна й жорстка зъблі Вольскага пасля выступу ў школе ў 1998 г., пасля чаго паэт падупаў здароўем. Але ён працягваў пісаць:

І славу пойдзе ўсё ды спраўна.
І заквітніе край наш гожа.

І загучыць як Гім Дзярхажау
сълеў нашых душ — "Магутны Божа".

Артур Вольскі не дажыў да лепшых дзён Беларусі, у якія верыў, якія набліжаў ўсё сваё годнае жыццё. Нашыя глыбокія спачуваныя жонцы, сыні Лявону, усім роднымі і блізкімі. Хай будзе яму беларуская зямля пухам.

Сойм Партыі БНФ

Рэдакцыя далучаеца да спа-
чування

дзеварта быць

Мэтал

13 верасьня парк-клуб "Менск" (ст.м. "Парк Чэлюскінцаў") запрашае ўсіх прыхільнікаў экстремальных музыкі на фэст, у якім возмуць удзел гурты "Deadmarsh", "Vir", "Nestomant", "Stod", а таксама пераможцы сёлетняга "Basovishcha" "Partyzone" (на здымку). Пачатак а 18-й, кошт квітка 5 тыс. рублёў.

Хахлабуль

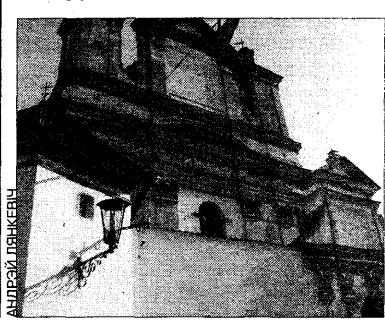
19 верасьня тамсама адбудзецца фэст "Хахлабуль" з удзелам вядомай харкаўскай каманды "Танок на майдані Конго", паслушаўшы якую, можна сказаць,

што гіп-гон — прыродная ўкраінская зъява, кшталту гапака. Апроч "THM Конго" ў парк-клубе зайграюць менскія ўкраінцы з гурту "Нічний Портэ", а таксама беларусы з "IQ48", "Повара", "Інсулы" і інш. Пачатак — у 19:00. Квіткі кащуюць 10 тыс. рублёў.

Таямніцы Гарадніцы

Да ведама гарадзенцаў, а таксама ўсіх, хто будзе ў месце сівятоў Губерта 22 і 29 верасьня! Лішак вольнага часу можна аддаць "Гарадзенскай вандройцы". Тэма экспкурсіі 22 верасьня — "Тры кляштары". Збор на супраць брамы Брыгіцкага касцёлу (вул. Маркса, 27) а 13-й. 29-га ўсіх ахвотных запросіць спрычыніца да таямніцы Гарадніцы. Збор каля Лялечнага тэатру, таксама а 13-й.

Кнігі поштай

Назва

ARCHE-Пачатак 2000, №9 "Мэддыцына"

ARCHE-Пачатак 2001, №5 "Украіскі нумар"

ARCHE-Скарына №№2000-6, 2000-8, 2001-1, 2001-3, 2001-4, 2001-6

ARCHE-Пачатак 2002, №1. 184 С.

Vosatra Brama 0: ГЛЁБУС Адам. "Post Scriptum". 176 с.

Vosatra Brama 1: БЫКАЎ Васіль. "Пахаджане". 192 с.

Vosatra Brama 3: ЛУКАШУК Аляксандар. "У фіялетавай ночы вугал крыла". 160 с.

Vosatra Brama 4: БАРТОСІК Зыміцер. "Чорны пістолет". 240 с.

Vosatra Brama 5: ГЛЁБУС Адам. "Браслаўская стыгмата". 192 с.

АДАМОВІЧ Альесь. Vixi.

АДАМОВІЧ Славамір. Турамі дзённік. Дакументы, дзённікі, вершы. 160 с., цвёрдая вокладка.

АСТРАВЕЦ Сяргей. Цэнзарскія нажніцы. 546 с.

БАБКОЎ Ігар. Адам Клакоўскі і ягоныя цені. 110 с. Гэтая кніга — кампэдьюм усяго таго, што было створана аўтарам на практыкі апошніх 10 гадоў.

БАБКОЎ Ігар. Герой вайны за празрыстасць. 92 с.

БАШУРА Міхась. Паліванье на мух са шлянга. 64 с.

Беларуска-расейская інтэграсця. Аналітычныя артыкулы. 424 с. Пад рэдакцыяй Валерыя Булгакава.

Беларускі манітайнік. 784 с., цвёрдая вокладка. Укладзены Аляксандрам Надсанам, выдавецтвы "Божым шляхам" (Лёндан) і "Сафі" (Полацак). Малітвы на кожную пару, на кожны дзень.

Біблія. Кніягі Святога Пісания Старога і Новага Запавету ў беларускім перакладзе Васіля Семухі. 1536 с., цвёрдая вокладка.

Беларуская палітычная сістэма і презыдэнцкія выбары 2001 г. 480 с. Ёсьць ангельская вэрсія (5000 р.).

Беларускі гісторычны агляд. Том 4. Сыштак 1-2(6-7). 318 с. Часопіс

Беларускі гісторычны агляд. Том 5. Сыштак 2 (9). 692 с. Часопіс

Беларускі гісторычны агляд. Том 7. Сыштак 1 (12). 302 с. Часопіс

Беларускі гісторычны агляд. Том 7. Сыштак 2 (13). 622 с. Часопіс

Беларускі гісторычны агляд. Том 8. Сыштак 1-2 (14-15). 384 с. Часопіс

Біб-ка БГА 3: БЕЛЫ Альесь. Хроніка Белай Русі. 160 с.

Біб-ка БГА 9: ТУМАШ Вітаўт. Выбранныя працы. 246 с.

Біб-ка БГА 10: ЮРЭВІЧ Лявон. Літаратурны рух на эміграцыі. 244 с.

Беларускі книгазбор т.15: УЛАЧЫК Мікалай. Выбраўна. 608 с.

Беларускі книгазбор т.16: КАРСКІ Яўхім. Беларусы. 640 с., цвёрдая вокладка.

Беларускі книгазбор т.18: ЦЕЛКА. Выбраўныя творы. 336 с., цвёрдая вокладка.

Нашия аналітыкі зноў у студыі. Апошнія палітычныя падзеі адбіліся на іхнай дысьлякацыі за круглым столом: Змагар нябачнага фронту перасеў бліжэй да вядомага журналіста Тыкубовіча і былога праваслаўнага літаратара Касцючыма, апазыцыйны палітык Лабэцька падсеў да таксама апазыцыйнера Сінічкіна і ініцытара рэфэрэндума Яр. Ашука ды зачытвае свой даклад на тэму "З кім і пра што трэба гаварыць па тэлефоне, каб пра цябе пісалі ў газетах".

Лабэцька: ...а я і кажу Ямцову: "Што вы там целіцесь ў Pacei! Бяжы ў Крэмль, скажы, каб вокны памылі: я хутка прыеду. Будзем яднацца паводле ўзору Эўразыя — я ўжо дамовіўся з Гарантам. Так што з цябе бутэлька!"

Усе: А ён?

Лабэцька: Бутэльку паабяцаў... факсам скінуць.

Змагар: Непрадбачліва: дойдзе паўпустая. Ведаю я гэтыя спэцслужбы.

Сінічкін: Ды ўгугуле ня дойдзе без акцызной маркі! Гэта ж траба было дадумадца — пасягнучы на съвятую съвятых! На эканамічнай інтарэсы Pacei ў Рэспубліцы Беларусь!

Касцючым: А як вы съмееце пасягаць на съвятую ідэю інтэграцыі з поўным захаваннем сувэрэнітэту?! Правільна Гарант Канстытуцый на съвяце ўраджаю даў адлуп усім гэтым ямчовым, каб свае грушы на нашых яблынях не сеялі!

Яр.Ашук: А я, выходзячы з вастрыні палітычнай сътуацыі й разумення паваротнага моманту ў гісторыі Айчыны, абуранытым, што рэфэрэндум пра лёс Беларускай Нацыянальнай Дзяржавы падмяніеца рэфэрэндумам пра палітычную

"Пілара ма аналітычна"

Грушы на яблынях

кар'еру аднаго чалавека. Чаму менавіта гэтага чалавека? Я таксама маю кіраўнічы стаж і досьвед удзелу ў перадвыбарнай кампаніі...

Тыкубовіч: А досьвед удзелу ў бульбаўборачнай кампаніі Вы маеце? Не? Дык сядзіце ціхенка, пакуль трактары на Трактарным не навучыліся ў лізыні браць!

Змагар: Як вы тут можаце пра бульбу гаварыць, калі гаворка пра нацыю?! Калі на-

шыя вялікія продкі сямсot гадоў ваявали з маскалямі?! А якая бульба расла на палітых варожай крыўёю палетках! Усю Эўропу заўвалилі! З XIII стагодзідзя!

Касцючым: Выкармілі на сваю гавалю!

Сінічкін: Слухайце, таварышы, можа, хопіць на сёньня? Позна ўжо. На БТ эратычна перадача пачынаецца...

Пілкае сотовы тэлефон. Лабэцька адышоў.

ходзіць: Алё! Што? Так, я, Аляксандар Рыгоравіч! Усё ў ажуре — Ямцоў павёўся. З вас бутэлька...

Адзел аналітыкі

Съвята маладой бульбы

Каб спарней яна ішла.

Прыпей: Бульба, бульба маладая,
Раўнютка-пруга-шкрабяная,
Чарадзейная такая.
Прыгажуня смакаўная,
Зіхаціць, яя залатая.

Слаўце бульбу маладую!
Жоуценька-пругую такую,
Прыгажуню залатую.
Яна радасць нам дае,
Веселеем ад яе.

Прыпей.
Сержык Чылкін-Садэльскі, 11 гадоў;
Уладзімер Содаль

Гэты нумар "Нашай Нівы" выйшаў дзякуючы ахвяраванью Паўла з Менску і спадарства Зоры і Вітаўта Кіпеляў з Нью-Ёрку.

У "Нашай Ніве" з 24 чэрвеня з'яўліўся адрас электроннай пошты. Замест nn@irex.minsk.by лістуйце на nn@promedia.by. Стараты адрас на дзейнічае з 1 жніўня.

паштовая скрынка

М. з Менску. Тэкст пра перформансы не пераконвае.

Максіму М. з Менску. Вашы схемы нацыянальнага будаўніцтва слаба аргументаваны. Не падаюцца рэалістычнымі.

Руслану Р. з Баранавіч. У матэрыйяле "Вывазы ў Заходній Беларусі 1940 г." адсутны беларускі погляд на падзеі. Присутны польскі.

Руслану З. з Менску. Вы палемізуце па непрынцыповых пытаннях, ліст у цэлым — не самадастатковы.

Win'ty з tut.by. Заклікаць чакаць чыёйсці съмерці — неэтычна.

Віктару Х. з Менску. Ізноў матэрыйял не для газеты. Занясце яго ў "Спадчыну".

Аляксандры Г. з yandex.ru. Фэльетон пра "Белых буслоў" спазніўся на год.

Андрюсу К. з tut.by. Ваш водгук пераслаі С.Дубаўцу.

ВІЛЕНСКІ ПЭДАГАГІЧНЫ ЎНІВЭРСІТЭТ

авбяшчае набор абитурыентаў на 1 курс
факультэту славістыкі па спэцыяльнасці

беларускі філалёгі з магістрамі атрыманыя дадатковай спэцыяльнасці: журналістыка, культуралеўт, маркетынг антыварнай справы, геапалітика.

Завочнае навучанье платнае.

Прывём дакументаў — да 15 верасьня 2002 г.

1. Атэст альбо дыплём вышэйшай школы (копія).

2. З фатакарткі (3x4).

3. Выліка з працоўнай кніжкі (калі ёсць).

4. Заява на імя рактара.

Документы можна выслучаць на адрас:

Baltarusi filologijos katedra (кatedra беларускай філалёгі) Vilniaus pedagoginius universitetas

Studentų g. 39—527

2004 Vilnius

Lietuva

Падрабязная інфармація: т./факс: (10370) 75-03-60 (кatedra), маб. тэл. (10370) 980-67-10, e-mail: belfil@vpu.lt

Сабачыя гісторыі

Адзін сабака прыехаў у калгас дапамагы выбраць бульбу. Вечарам да сабакі падкіаўся Граждан і падкіаўся: "А вам дзеевакі нужны? Членам ЧК скідкі..."

Адзін сабака выбраў у сваім гародзе бульбу і пачаў дапамагаць суседу. Граждан пабег за дзесяць кіляметраў на пошту і даў тэлеграму ў Менск: "Ураджайнасць малая. Срочна прыняхджайце. Эксплоатацыя чалавека выйшла за пад кантролю".

Адзін сабака з раніцы да вечару выбраў бульбу. Граждан з раніцы да вечару піў і крыгачаў, што ён ударнік камуністычнай брыгады і яго конь стаща на апасным пузі.

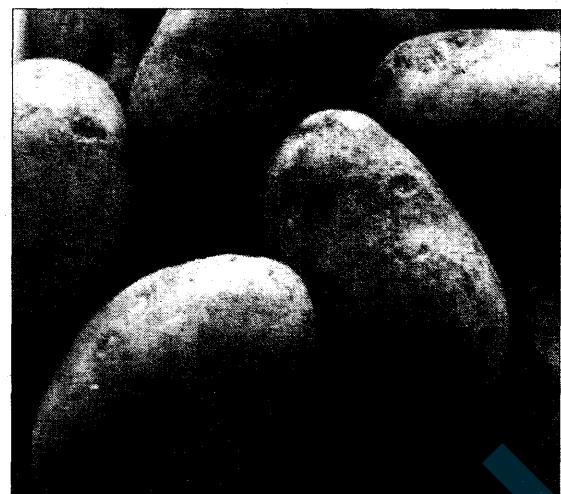
Адзін сабака вёз прадаваць бульбу. Граждан пераапрануўся ў Дзяржынскага, напаў на фурманку і, адabraўшы бульбу, прыгаварыў сабаку да пажыццёвай катаргі на карысць дзяцей Паволжа.

Адзін сабака хаваўся ў бульбу. Граждан хаваўся ў танку і пісаў лісты таварышу Дзяржынскуму.

Адзін сабака любіў дранікі з маладой бульбы. А Граждан дзёр старую Сідараву казу.

Адзін сабака выбраў бульбу. Граждан хадзіў па вёсцы і шукаў дабравольцаў у ЧК, каб належна аздначыць ардэнаносны юбілей Фэлікса Эдмундавіча.

В.Ш.

прыватныя абвесткі

вітаны

К.Курчанковай. Д.Марілічаву, Т.Яфімавай, І.Хазанаву, Н.Шакун, А.Жыкіну і інш. вялікі дзяяк за "Хобіга" на беларускі мове

Крыўцкая Пагоня вішуе сваіх сяброў Коўзеля Яна і Горлава Андрэя з Днём народзінаў

Янка Коузель. F.Mercury, R.Waters. Усе нарадзіліся 5 верасьня. Rock'n'Roll жывы! Янка, жыві і ты. "Крыўцкая Пагоня"

Маё вочка з лобу, з Днём народзінаў! Перамагай! Твой Дзёвінскі прыгажун

ідэі

Нельга выступаць супраць далучэння да Pacei толькі таму, што апошнія бедная, карумпаваная, ваюе ѹ га. Мы мусім бараніць сваю незалежнасць таксама ад багатай, добраўпрадаванай, мірнай Pacei. Ці на так?

кантакты

Мянчук (41/170/53) з в/а, бяз шк/зв. Пазнаёмлюся з жанчынай (30—35 гадоў), якіх схильней да пайганаў, бяз шк/зв., шырэй, вернай. Магчыма стварэнне сям'і. А/с 129, 2202013, Менск

персанал

Першакурсніца Лінгвістичнага ўніверсітэту тэрмінова здыме пакой. Т.: (02345) 21-42-28. Летам пранамен адзначына

Аўдыё, відэа, CD, кнігі
у Гомелі: Плошча Паўстання — штонядзелю да 13.00. Тэлефон: 45-11-51 E-mail: bandrej@tut.by

разумел? Або лянуецца? Заяўляю Нікай істота патэлефануе, так-с, так-сс. Глыкі

Аднаму майківаму арыўству напамін аб "абяцаны". Асада-Ладус

кнігі, музыка
Прадав рэдкае выданьне — 2-томнік Багдановіча, 1928 г. (80 тыс.). Т.: 227-72-26. Віктар, пад вечар — да 24-й

Суполка ТБМ "Крыўцкая Пагоня" набудзе вялікую кнігу А.Літвіна "Акупацыя Беларусі (1941—44): пытаны і супраців і калібрація". Т.: (02345) 73-2-25

Шукаю і праланую часопісы "Спадчына", "Беларускі гісторычны часопіс", "Беларускую мінуўшчыну". Гомель-50, Слянск-5, 5-44, Юр'ю

Куплю кнігу "Курапаты" 1994 г. выданьня. Т.: 202-16-44

Беларускія кнігі ў Гомелі на пл. Паўстання штонядзелю да 13.00. E-mail: bandrej@tut.by

CD "Крамбамбуля". Zet, "3 Новым годам!" ды інш. У Гомелі. Т.: 45-11-51

пакой
Першакурсніца Лінгвістичнага ўніверсітэту тэрмінова здыме пакой. Т.: (02345) 21-42-28. Летам пранамен адзначына

праца
Таня распрацуе сайт любой складанасці. Т.: 211-85-85, абр. 1976. E-mail: alehiv_st@tut.by

КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНай АБВЕСТКИ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (не больш за 15 слоў)! Оплатна 220050, Менск, в/с 537

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

НАША НІВА

незалежная газета